

TAMPEREEN YLIOPISTO

Auni Vääräniemi

”NYT MEILLÄ ON JO HESARIA IKÄVÄ”

Mediankäytön arkiset merkitykset ja rutiinit etnografisesta näkökulmasta

Tiedotusopin pro gradu-tutkielma
Huhtikuu 2012

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

VÄÄRÄNIEMI, AUNI: ”Nyt meillä on jo Hesaria ikävä”. Mediankäytön arkiset merkitykset ja rutiinit etnografisesta näkökulmasta.

Pro gradu-tutkielma, 64 s., 5 liites.

Tiedotusoppi

Huhtikuu 2012

Tutkielmassa tarkastellaan mediankäytön arkisia merkityksiä ja rutiineja 2010-luvun suomalaisten elämässä. Työn tavoitteena on tapaustutkimuksen kautta tarkastella, miten mediankäyttö kietoutuu rutiinien jäsentämään arkiseen elämään ja mitä merkityksiä mediankäytön arkisilla rutiineilla on ihmisille.

Tutkielman teoreettinen viitekehys nojaa mediaetnografiseen näkökulmaan, joka asemoituu kulttuurisen yleisötutkimuksen kentälle. Menetelmänä etnografia liittyy alun perin antropologiaan, jossa aineisto hankitaan jalkautumalla ihmisten pariin ja mahdollisimman lähelle heitä. Tampereen yliopiston Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskuksen (COMET) *Kohti kiinnostavaa journalismia* -tutkimushankkeen kokoamat mediapäiväkirjat muodostavat tutkielman empiirisen aineiston. Tutkittuja mediapäiväkirjoja on 48 kappaletta ja ne on laadittu syyskuussa 2010.

Tutkimustyön kuluessa tuotettiin päiväkirja-aineiston analysointiin kaksivaiheinen koodausmalli. Ensimmäisen vaiheen koodaus selkeytti päiväkirjojen sisältöjä, sillä yhdenkään vastaajan kirjoitelma ei ollut samanlainen. Toinen koodaus nosti esiin sekä mediankäyttöä jäsentäviä rutiineja että mediaesityksiin keskittyviä merkityksiä ihmisten arkisessa elämässä.

Tutkimuksen perusteella mediaa käytetään ajallisesti eniten aamulla ja illalla. Aamupäivän mediankäyttö on muihin hereillä olemisen ajanjaksoihin verrattuna vähäistä ja internetissä tehtävään tietojen päivittämiseen painottuvaa. Aamun mediankäyttöä hallitsee keskittynyt paperilehden lukeminen, illalla taas television keskittynyt katselu ja ajan kuluttaminen sen parissa ovat yleisintä.

Tutkielman keskeiset tulokset havainnollistavat, että ihmisten arkinen elämänrytmi vaikuttaa oleellisesti siihen, millä tavalla he käyttävät mediaa sekä mitä rutiineja mediankäyttöön liittyy. Näkyviin nousee myös, mitä rutiineja mediankäyttö itse synnyttää: päivärytmin, välineuskollisuuden sekä tiettyyn aikaan ja paikkaan liittyvän mediankäytön rutiinin. Tutkimuksen pohjalta mediankäytön merkitys ihmisiä yhteen kokoavana voimana 2010-luvun suomalaisten arkielämässä ei ole enää kovin vahva.

Asiasanat: Etnografia, mediankäyttö, arki, rutiinit, merkitys, merkityksettömyys

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuksen tausta.....	3
1.2	Etnografisen näkökulman perustelut	4
1.3	Työn rakenne	5
2	Mediaetnografinen tutkimus	6
2.1	Angloamerikkalainen mediaetnografinen tutkimusperinne	6
2.2	Etnografinen ote kotimaisessa tutkimuksessa	15
2.2.1	Varhaiset tutkimukset ja YLEn rooli	17
2.2.2	Nykypäivän tutkimukset	18
2.3	Mediaetnografian kriittiset pisteet.....	20
3	Arki, rutiinit, merkitykset – ja media.....	24
3.1	Arjen jokapäiväisyys	25
3.2	Arjen rutiinit ja mediarutiinit	26
3.3	Arkinen mediankäyttö – merkityksellistä vai merkityksetöntä?	30
4	Tutkimusasetelma	33
4.1	Päiväkirja tutkimusmenetelmänä	34
4.1.1	Couldry et al. ja muita päiväkirjamenetelmän soveltajia	35
4.1.2	Päiväkirjamenetelmän soveltajia Suomessa.....	36
4.2	Kohti kiinnostavaa journalismia -hankkeen päiväkirjat	39
4.2.1	Mediapäiväkirjojen kirjoittajat.....	39
4.2.2	Tutkimusajan mediaviikko.....	40
4.3	Päiväkirja-aineiston koodaus ja erittelyn tapa.....	41
4.3.1	Ensimmäisen vaiheen koodaus	41
4.3.2	Toisen vaiheen koodaus	45
4.4	Aineiston tulkintaprosessin kuvaus	47
5	Tulokset.....	48
5.1	Mediankäytön järjestäytyminen rutiineiksi	48
5.1.1	Aamu paperilehden parissa	50
5.1.2	Vähäkäyttöinen aamupäivä	51
5.1.3	Tasaväkinen päiväkäyttö	51
5.1.4	Iltapäivän tasainen mediankäyttö.....	52
5.1.5	Television ilta.....	52
5.1.6	Vähäisen mediakäytön yö	53
5.2	Arkisen mediankäytön merkitykset.....	53
6	Päätelmät ja pohdinta	58
	Lähteet.....	61

Liitteet	65
Liite 1	65
Liite 2	67
Liite 3	69

1 Johdanto

Olen kipuillut toukokuusta lähtien ilman Hesaria. Kun mökkikausi alkoi, panin Hesarin katkollen ja tilasin Kalevan noin neljäksi kuukaudeksi. En osaa lukea Kalevaa, se on mielestäni Oulun paikallislehti eikä muuta. Olen lukenut Hesaria noin 40 vuotta ja se tuli lapsuuden kotiiniikin. Olen tässä miettinyt, mihin vertaisin tällaista pitkäaikaista lehtisuhteen katkeamista, ehkä se tuntuu samalta kuin oikein hyvä ystävä lakkaisi käymästä.

Nainen, 61 v.

Helsingin Sanomia vuosikymmeniä tilannut ja lehdestä luopunut oululainen eläkeläisrouva on pettynyt siirryttyään alueensa valtalehden Kalevan lukijaksi. Sen lisäksi, että hänen mielestään Kaleva on Oulun paikallislehti, hän ei koe saavansa Kalevasta itselleen sitä rutiininomaista sisältöä arkeensa, jota hän sai Hesaria tilatessaan. Työelämän aikana sanomalehden lukeminen kuului töiden jälkeiseen iltapäivään, koska Helsingin Sanomat tuli Ouluun päiväkannossa. Eläkkeelle jäätyään nainen alkoi ajatella, että nyt lehden lukeminen kuuluisikin aamuun, koska aikaa oli eri tavalla kuin ennen. Mutta näin ei käynyt. Hän ei yksinkertaisesti osannut lukea lehteä aamuisin.

Yllä kuvaillun oululaisnaisen ajatukset ovat ote hänen kirjoittamastaan niin sanotusta mediankäytön päiväkirjastaan, jota hän piti kolmen päivän ajan syyskuussa 2010. Tällä mediapäiväkirjallaan hän osallistui Tampereen yliopiston Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskuksen (COMET)¹ *Kohti kiinnostavaa journalismia* -tutkimushankkeeseen, jossa mediapäiväkirjoilla haluttiin täydentää hankkeen varsinaista yleisötutkimusta². Tutkimushanke sai osallistujilta 49 mediankäytön päiväkirjaa. Ne tarjoavat suomalaisten arkeen ja rutiineihin kietoutuneen mediankäytön merkityksistä pienen näytteen.

Pelkkä tutun sanomalehden vaihtuminen toiseen tai pitkäaikaisen televisiosarjan päättyminen havainnollistaa, kuinka mediankäytön ympärille rakentuneet rutiinit kehystävät jokapäiväistä elämäämme. Itse olen kokenut arkisen mediankäytön ja rutiinit elämää ryhdittäväksi ja lohduttavaksi asiaksi. Kun esimerkiksi säännöllisesti Sub-televisiokanavalla uusittava amerikkalaissarja *Frendit (Friends)* täyttää tietyin väliajoin ruudun, en pysty vastustamaan sen

¹ (<http://www.uta.fi/laitokset/tiedotus/jourtutkimus>) viitattu 16.11.2011.

² Tutkimushanketta toteutetaan yhteistyössä Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen kanssa vuosina 2009–2011. Hanke on tutkinut yhdeksän sosiaalisista verkostoista koostuvan ryhmän kautta, mikä tekee journalismista kiinnostavaa ja miten siitä voi saada entistä kiinnostavampaa. Hankkeeseen osallistuneet saivat ryhmäkeskusteluihin osallistumisen jälkeen tehtäväkseen kirjoittaa vapaaehtoisesti mediapäiväkirjaa kolmen päivän ajalta. (<http://www.uta.fi/cmt/tutkimus/comet/tutkimus/kiinjour>) viitattu 16.11.2011.

kutsua. Sarjan kutsuvuus piilee vahvasti sen tarjoamassa rutiinissa, sillä kanavalla sarja on tullut arkipäivisin aina kahdeksalta. Frendit katkaisevat iltani kahtia, Frendien ansiosta voin aloittaa rauhallisen illan ja unohtaa arkisen raadannan.

Sekä oululaisen eläkeläisrouvan Hesarin-kaipuu että oma Frendit-rutiinini ilmentävät niitä mediankäytön vivahteita, jotka kiehtovat etnografisesti suuntautuneita mediatutkijoita. He haluavat päästä kiinni ihmisten päivittäisiin tapoihin käyttäen joukkoviestintää, mutta myös siihen, miten mediaa ja sen tarjontaa merkityksellistetään jokapäiväisessä elämässä. Tarkastelun keskiöön halutaan nostaa myös viestinten, niiden tekstien ja ihmisten kohtaamisen kontekstit eli ne päivittäiset tilanteet ja toiminnot, joiden osana joukkoviestintää käytetään ja merkityksellistetään. (Ridell 1998b, 445.) Tässä pro gradu-tutkielmassa hyödynnän juuri etnografista lähestymistapaa.

Oppihistoriallisesta näkökulmasta kulttuuriseen yleisötutkimukseen lukeutuvan mediaetnografian katsotaan saaneen jalansijaa varsinaisesti 1990-luvulta lähtien (Nieminen & Pantti 2004, 172). Kulttuurisen yleisötutkimuksen nousua yleisemmin pohjustivat sitä edeltäneen MCR-perinteen (mass communication research) kriisiytyminen ja hajoaminen, joita puolestaan ruokki MCR-perinteen tapa ymmärtää yleisö pelkäksi joukkoviestinnän passiiviseksi kohteeksi. MCR-perinteen sisällä käyttötarkoitustutkimus kyllä jo lähti selvittämään ihmisten suhdetta joukkoviestintään periaatteessa yleisölähtöisesti eli sitä, ”missä määrin ja mihin tarkoituksiin tai millaisia tehtäviä täyttämään yleisö joukkoviestintää käyttää” (Ridell 1998b, 437–438). Käytännössä käyttötarkoitustutkimus kuitenkin sivuutti kulttuuriset ja sosiaaliset yhteydet. Siten kulttuurisen näkökulman nousu joukkoviestinnän tutkimuksessa 1970-luvulla ja sen suuntauksista sittemmin nimenomaisesti mediaetnografia ovat olleet paikkaamassa tätä puutetta. (Ridell 1998b, 440–445.)

Kulttuurinen yleisötutkimus on kohdannut 2000-luvulla omat haasteensa, kun viestintä- ja mediateknologia on digitalisoitunut huimaa vauhtia ja mediatarjonta on lisääntynyt voimakkaasti. Tässä muutoksessa tutkimus ei ole pysynyt median kehityksen kyydissä. (ks. Ruohomaa 2011, 78; Ruohomaa 2008, 218.) Myöskään yleisön käsite ei ole enää niin kuin ennen; ihmiset voivat ”valita oman tapansa tai roolin myös suhteessa mediaan, mutta myös sellaisen roolin, joka ei muodostukaan median ja sen yleisön välille, vaan toistensa kanssa viestivien yleisön osien välille” (Ruohomaa 2011, 77).

Uuden vuosituhaten kotimaisissakin mediankäytön tutkimuksissa teknologialla nähdään olevan entistä enemmän merkitystä myös ihmisten arkielämässä, kun televisiot, tietokoneet ja kännykät

mitä erilaisimpine mediankäytön mahdollisuuksineen ympäröivät heitä (Luomanen 2010, 12). Arkielämän ja mediateknologian välistä suhdetta on tarkasteltu esimerkiksi sosiologian kentällä teknologian kotouttamisen kautta (Peteri 2006).

Tässä pro gradu -tutkielmassani tarkastelen kulttuurisen yleisötutkimuksen etnografisen näkökulman kautta sitä, miten mediankäyttö näyttäytyy nykypäivän ihmisten arkisessa elämässä sekä millaisia rutiineja ja merkityksiä mediankäyttöön liittyy. Hyödynnän tutkimuksessa *Kohti kiinnostavaa journalismia* -tutkimushankkeen mediapäiväkirjoja, joiden pohjalta erittelen, mitkä ovat ne arkielämän hetket, tilanteet ja mediasisällöt, joissa ja joista syntyy ihmisille erityisiä merkityksiä.

1.1 Tutkimuksen tausta

Kohti kiinnostavaa journalismia -tutkimushankkeen mediapäiväkirjat päätyivät minulle muutaman mutkan kautta. Kaipasin keväällä 2011 tiedotusopin metodologian harjoituskurssiin itsenäistä tutkimusmateriaalia ja pyysin minulle kandidaatin tutkielman teosta tutulta tutkimushankkeelta analysoitavaa materiaalia. Sainkin käyttööni 49 mediapäiväkirjaa, joista minun oli määrä tehdä harjoitustyö. Työn pohjana oli tutkimushankkeen tutkijoiden tekemä pika-analyysi, jolla he nostivat esiin havaintoja hankkeessa tehtäviä ryhmäkeskusteluja varten. Minun tehtäväni oli hahmotella mediapäiväkirjojen ja pika-analyysin pohjalta mediankäyttäjien profiilit.

Päiväkirjat osoittautuivat niin kiinnostaviksi ja antoisiksi, että pyysin ja sain ne käyttööni myös gradutyötäni varten. Kiitokset tästä kuuluvat erikoistutkija Heikki Heikkilälle ja tutkija Laura Ahvalle, joilta sain päiväkirjojen paperikopioiden lisäksi tukea pohdintaan ja alkusysäyksen tutkimukseni tekemiseen. Kiitän tässä yhteydessä myös päiväkirjojen kirjoittajia inspiroivasta tutkimusaineistosta, vaikka emme koskaan kasvokkain kohdanneetkaan.

Tutkimusaiheen kanssa painiskeltuani hylkäsin hankkeen tutkijoiden ehdotuksen jatkaa mediankäyttäjien profiilien parissa, sillä pidin mediankäytön rutiineja ja niiden kietoutumista arkiseen elämänmenoon kiinnostavampina. Koska sain pro gradu-tutkielmani aineiston valmiina, on syytä tarkentaa tässä työssä omaksumaani tutkijapositiona. Aineiston hankintakeinon vuoksi en pidä itseäni täysiverisenä etnografina, vaan tutkimus on tehty etnografisesta näkökulmasta, ja puhuisinkin tutkimuksessa käytetystä etnografisesta asenteesta. (Hujanen 2007, 215.)

Yksi oleellinen ero oman tutkijapositioni ja etnografien välillä on se, että antropologisessa tutkimuksessa etnografit hankkivat tutkimusaineistonsa kentältä oleskellen tutkimukseensa osallistuvien ihmisten kesellä jopa useita vuosia (Alasuutari 1999, 7–8; Drotner 2000, 177–178; kritiikistä Bird 2003, 6–7), mutta mediatutkimuksessa tämä on erittäin harvinaista, jopa olematonta. Toisaalta edes omaan kokemukseen perustuvassa etnografisessa tutkimusperinteessä ei aina välttämättä kerätä uutta aineistoa, vaan on mahdollista hyödyntää jo olemassa olevaakin materiaalia. Tällöin energiaa säästyy aineiston analysointiin. (Eskola & Suoranta 1998, 107 ja 118–119.)

1.2 Etnografisen näkökulman perustelut

Etnografisesta näkökulmasta halutaan tutkia ihmisten mediankäyttöä sen ruohonjuuritasolla (Pietilä 1997, 34–49) tai niin sanotusti sammakkoperspektiivistä (Ridell 1995b, 82). Ideana on, että tutkija lähestyy ihmisiä käytännön tasolla, ei ylhäältä alaspäin katsoen. Etnografisessa tutkimuksessa suositaan esimerkiksi keskusteluja ja laadullisia haastatteluja, mutta myös muita menetelmiä kuten juuri päiväkirjoja käytetään.

Omassa tutkimuksessani valmis aineisto on antanut kriittisen etnografisen tarkastelutavan. Vaikka tutkimukseni aineistoa ei siis ole tuotettu puhdasoppisesti etnografisesti, sen yhtenä ponttimena on alusta pitäen ollut aineistolähtöisyys. Tässä mielessä otteeni rinnastuu esimerkiksi niin sanottuun *Grounded Theoryyn* (GT), joka on jo 1960-luvulla kehitetty aineiston analyysimenetelmä. Alkusysäyksenä menetelmälle oli ”reaktio sellaista tutkimusta vastaan, jossa tutkimusongelmat johdetaan teoriasta” (Koskennurmi-Sivonen 2007, 1). GT-otetta soveltava tutkija lähtee aineistosta ja etenee yksittäisistä tekijöistä kohti yleisiä. Toisin sanoen tutkija vertailee aineiston pienimpiä tekijöitä toisiinsa ja pohtii, kuuluvatko ne saman käsitteen alle vai täytyykö niistä muodostaa uusi jäsentävä käsite eli koodi. (Emt., 6.) En tässä tutkimuksessa kuitenkaan sovelta Grounded Theorhya, vaikka katsonkin, että sen aineistolähtöisyys antaisi mahdollisuuden saada selville ihmisten mediankäytön eri vivahteita ja niiden kietoutumista arkeen ja rutiineihin.

Pelkistetyimmillään laadullisessa tutkimuksessa jopa teoriaa rakennetaan lähtemällä aineistosta. Eskolan ja Suorannan (1998, 19) mielestä tärkeää on kuitenkin rajata aineisto siten, että sen erittely on tutkijalle mielekästä. Laadullisella analyysillä tavoitellaan ennen kaikkea selkeyden luomista aineistoon, kuten tässä tutkimuksessa olen tehnyt valmiin aineistoni parissa. Samoin tässä tutkimuksessa analyysillä on pyritty tuottamaan uutta tietoa tutkimuksen kohteena olevista

päiväkirjoista. Eskolan ja Suorannan mukaan laadullisen analyysin ideana on pyrkiä tiivistämään aineisto kautta kuitenkin sen sisältämää informaatiota kadottamatta. Analyysin avulla pystytään kasvattamaan aineiston informaatioarvoa, koska hajanaisesta aineistosta tulee analysoinnin jälkeen ”selkeää ja mielekästä” (Eskola & Suoranta 1998, 138).

1.3 Työn rakenne

Työni etenee niin, että luvussa 2 hahmottelen aluksi mediaetnografiaksi katsottavissa olevaa tutkimusperinnettä yleisellä tasolla. Tämän jälkeen tarkastelen perinteen angloamerikkalaista tutkimussuuntausta sekä käsittelen etnografista otetta kotimaisessa joukkoviestintätutkimuksessa. Sovellan molempien tapauksessa kuvailevaa otetta ja hyödynnän havainnollistavia esimerkkejä; kaikkia mediaetnografisia tutkimuksia ei ole pro gradu -tutkielman puitteissa kuitenkin mahdollista käydä tyhjentävästi läpi. Käsittelen luvussa 2 myös mediaetnografiaan kohdistettua kritiikkiä.

Luvussa 3 valotan mediaetnografisten tutkimusten avaamasta suunnasta arjen, rutiinien ja rituaalien luonnetta sekä kysymystä mediankäytön merkityksellisyydestä ja merkityksettömyydestä. Näin tarkastelut luovat jäsentävän pohjan oman aineistoni analyysille.

Luvussa 4 kuvaan aluksi *Kohti kiinnostavaa journalismia* -tutkimushankkeen tutkimusasetelmaa, johon tarkastelemani päiväkirjat oleellisesti siis kiinnittyvät. Selvennän luvussa myös, millainen ryhmä mediapäiväkirjojen kirjoittajajoukko on ja millaisessa media-arjessa he päiväkirjojen kirjoitusaikana elivät. Tämän jälkeen hahmottelen oman tutkimusasetelmani erityisyyden. Kerron luvussa 4 myös, miten olen käsitellyt ja koodannut päiväkirja-aineiston sekä valotan tapaani eritellä ja tulkita aineistoa. Luku 5 on varattu tutkimuksen tuloksille, ja luvussa 6 esitän tulosten pohjalta tekemäni päätelmät.

2 Mediaetnografinen tutkimus

Joukkoviestintätutkimuksen kentällä mediaetnografian alkuvaiheet kuuluvat kulttuurisen vastaanottotutkimuksen niin sanottuun toiseen sukupolveen, joka syntyi, kun mediatutkimuksessa alettiin analysoida median vastaanottoa käyttämällä metodina laadullisia haastatteluja.

Mediaetnografian syntyvaiheisiin liittyy 1980-luvulla lisääntynyt kiinnostus perheiden television käyttöön (kotitalouden kontekstissa Morley 1986) ja ylipäättään siihen, miten television käyttö heijasti ja tuotti uudelleen perheenjäsenten keskinäisiä suhteita. (Alasuutari 1999, 4–5.) Tutkijat pyrkivät ”mahdollisimman hienovaraisin keinoin saamaan selville, miten ihmiset kokevat ja hahmottavat suhteensa joukkoviestintään” (Ridell 1995a, 15; huomaa myös Ridell 1998b).

Tutkimusmenetelmällisessä mielessä etnografiasta puhutaan, kun sosiaalista todellisuutta ja tutkittavien niin sanotusti luonnollisia olosuhteita tutkitaan muun muassa havainnoiden. (Eskola & Suoranta 1998, 104.) Etnografiassa on tarkoituksena oppia tutkimuksessa olevien ihmisten kulttuuri, ajattelu- ja toimintatavat kokemalla ja näkemällä ne itse. Tämä taas tapahtuu yleensä osallistumalla tutkittavien elämään. (Emt., 106.)

Menetelmänä etnografia liittyy alun perin antropologiaan, jossa aineisto hankitaan jalkautumalla ihmisten pariin ja mahdollisimman lähelle heitä. Etnografien tekemä kenttätö vaihtelee tutkijasta riippuen ja niin vaihtelevat myös tutkijoiden käyttämät menetelmät. Mediaetnografiassa kenttätöä ei kuitenkaan tutkijoiden mielestä kannata arvioida kuten sosiologian piirissä tehdään, koska yleensä varsinainen kenttätö on alkanut jo ennen kuin tutkija on edes tiennyt alkavansa tutkia käsiinsä tulevaa aihetta. (Alasuutari 1999, 7–8.)

Kerron seuraavaksi monivaihteisesta angloamerikkalaisesta mediaetnografian tutkimusperinteestä. Sen jälkeen valotan etnografisella otteella Suomessa tehtyä joukkoviestinnän yleisötutkimusta, jonka osilta teen jaon varhaisiin ja nykypäivän tutkimuksiin.

2.1 *Angloamerikkalainen mediaetnografinen tutkimusperinne*

Etnografisen lähestymistavan juuret kulkevat läpi 1980-luvun, jolloin sen teoriat ja metodologia nousivat pinnalle yleensäkin sosiaalitieteissä, mutta etenkin kulttuurintutkimuksessa.

Merkillepantavaa on, että etnografinen suuntaus levisi laajalti kansainvälisesti Australiaa, Brasiliaa

ja Eurooppaa myöten. Joukkoviestintä- ja mediatutkimuksen kentällä angloamerikkalainen mediaetnografinen tutkimus keskittyi käytännössä pitkälti television käyttöön perheissä. (Drotner 1994, 341–342; Drotner 2000, 169 ja 171–172.) Varhaisessa mediaetnografisessa tutkimuksessa mietittiin sitä, millä tavalla television katsominen on osallinen ihmisten ”päivärytmin rakentumiseen, ajan katkaisemiseen ja perheiden toimintaan, kuten ruokailuajoissa, nukkumaanmenoajoissa, kotityöajassa ja niin edelleen” (Morley 1986, 32). Myöhemmin tutkimuksessa on käsitelty esimerkiksi uusien television katselemiseen liittyvien mediateknologioiden merkitystä jokapäiväisessä elämässä. (Moores 1993, 103.)

Vaikka mediaetnografisen tutkimussuuntauksen katsotaan joukkoviestintätutkimuksen kentällä varsinaisesti syntyneen vasta 1980-luvulla, angloamerikkalaisesta perinteestä puhuttaessa ei voi sivuuttaa Bernard Berelsonin (1949) klassikoksi muodostunutta varhaista sanomalehtitutkimusta. Tarkastelen seuraavaksi lähemmin Berelsonin tutkimusta, koska sen havainnot hyödyntää kiinnostavasti myös tässä pro gradu-tutkielmassa käsiteltäviä arjen, rutiinin ja merkityksen käsitteitä.

MCR-perinteen käyttötarkoitustutkimuksen pehmeäksi pilotiksi nimetyssä tutkimuksessaan Berelson tutki vuonna 1945 kaksi viikkoa kestänyttä New Yorkin sanomalehtien lakkoa ja sen vaikutuksia ihmisiin. Sanomalehtilakon aikana kahdeksan päälehteä eivät ilmestyneet, joten newyorkilaiset jäivät ilman päivittäistä lehtiannostaan. Berelsonia kiinnosti lakossa se, mitä sanomalehden puuttuminen oikeastaan merkitsi ihmisille; mistä syystä ihmiset kaipasivat lehteään niin kovasti? (Berelson 1949, 111–112.)

Berelsonin (1949, 117) tutkimukseen osallistuneet nostivat esiin useita eri sanomalehden käyttösyitä. Osa kertoi yksinkertaisesti janoavansa tietoa yleisistä asioista. Toiset taas kaipasivat lehteään, koska se toimi heidän jokapäiväisen elämänsä työkaluna, ja ilman lehteään ja sen mainoksia etenkin shoppailevat naiset tunsivat itsensä ikään kuin vajaiksi. Radio-ohjelmia oli myös vaikea seurata, kun ohjelmatietoja ei voinutkaan katsoa päivän sanomalehdestä. (Emt., 118.) Berelsonin mukaan sanomalehtien lukeminen liittyi myös nopeaan virkistäytymiseen, tietynlaiseen pakoon arjesta tarinoihin tai sarjakuviin syventymällä. Jokapäiväiseen elämään kuuluu myös tylsyys, jota sanomalehden lukemisella voi torjua. (Emt., 119.)

Sosiaalisen arvostuksen saaminen sanomalehden lukemisen kustannuksella kuului niin ikään Berelsonin tutkimustuloksiin. Sanomalehdestä luettuja ja opittuja asioita koettiin pystyttävän

käyttämään keskusteluissa muiden ihmisten kanssa, mikä toi arvostusta. (Berelson 1949, 119–120.) Käyttösyistä sosiaalinen kontakti nousi esille, koska lukijat kokivat ihmisiä koskevia tarinoita lukiessaan pääsevänsä epäsuorasti sisälle tarinoiden ihmisten elämään. Tämä taas antoi hengähdystauon oman elämän rutiineista ja huolista. (Emt., 120; ks. myös Herzog 1995 [1944].)

Tämän tutkimuksen yhteydessä erityisen kiinnostavaa on Berelsonin havainto siitä, että sanomalehtilakon kourissa pyristelevät newyorkilaiset alkoivat lukea sanomalehtien sijaan mitä tahansa käsillä olevaa. Hän (1949, 122–123) tulkitsee, että ”lukeminen itsessään, pikemminkin kuin se mitä luetaan, tarjoaa tärkeän tyydytyksen [kyselyyn] vastaajille”. Juuri tämä seuraava Berelsonin havainto ihmisten rutiinikaipuusta mediankäytössä on ollut mediaetnografiaa inspiroiva tekijä:

Sanomalehteä kaivattiin, koska se tarjoaa turvallisuuden tunnetta häiritsevässä maailmassa ja lopuksi, koska sanomalehden lukemisesta on tullut monille ihmisille seremoniallinen tai rituaalinen tai lähes pakonomainen liike (Berelson 1949, 129).

Varhain naisten mediankäyttöä tutkinut Herta Herzog (1995 [1944]) avasi käyttötarkoitustutkimuksen perinteeseen kuuluvassa tutkimuksessaan sitä, miksi radion päivittäissarjoja kuunnellaan ja mitä niistä saadaan. Herzog oli Berelsonin aikalainen ja molemmat heistä edustivat MCR-perinteen käyttötarkoitustutkimuksen niin sanottua pehmeää otetta. Herzog teki tutkimuksensa sarjojen 1940-luvun Yhdysvalloissa. Herzog huomasi, että radiosarjat palvelivat monia eri käyttötarkoituksia. Mediaetnografian suunnasta samoja havaintoja voisi eritellä pohtimalla, millaisia merkityksiä radiokuunnelmilla oli 1940-luvun kotirouvien jokapäiväisen elämän kannalta. Herzogin mukaan jotkut kuuntelijat ensinnäkin kokivat sarjojen tarjoavan heille mahdollisuuden purkaa tunne- ja jännitystiloja. Sarjoilla oli sekin merkitys, että kuuntelijat saattoivat hukuttaa omat ongelmansa eläytymällä sarjojen tapahtumiin. Lisäksi kuuntelijat kertoivat saavansa apua arkielämänsä ongelmiin. (Herzog 1995 [1944], 9–10.)

Varsinaisen kulttuurisen mediatutkimuksen edustajista etnografista otetta ovat kulttuurisen mediatutkimuksen varhaisessa vaiheessa 1980-luvulla hyödyntäneet esimerkiksi David Morley, Dorothy Hobson ja Hermann Bausinger, joiden tutkimuksia tarkastelen seuraavaksi näytteenomaisesti. Heistä Morley on saanut pioneeritutkijan aseman, jonka *Family Television* -tutkimusta (1986) television käyttöä myöhemmin tutkineet eivät ole voineet sivuuttaa.

Tämän pilottitutkimuksen³ keskiössä olivat brittiperheet ja heidän television ääressä viettämänsä aika ja katsomisen tavat sekä sukupuolten erot perheiden televisionkatselun prosesseissa, koska näistä ei aiemmin juuri ollut tietoa. Morley tutki brittiperheitä erilaisista sosiaalisista ryhmistä. Metodinaan hän käytti syvähaastattelua sen sijaan, että olisi soveltanut mediateollisuuden suosimia määrällisiä menetelmiä, kuten kyselylomaketta, otantatutkimusta ja itse nauhoitettua päiväkirjaa. Huomata voi myös, että hän piti tutkimuksessa toisistaan tiukasti erillään kysymykset tulkinnasta ja kysymykset käytöstä. (Hall 1986, 7–10.)

Aiempaa, vielä niin sanottua reseptiotutkimuksen vaihetta edustanutta empiiristä yleisötutkimustaan (*The Nationwide Audience*, 1980) Morley moitti siitä, että siinä haastattelut tehtiin kotien ulkopuolella ja järjestetyissä tilanteissa. Vuonna 1985 alkaneeseen *Family Television* -tutkimukseen tehtiin tämän vuoksi korjausliike, ja perheet haastateltiin heidän kotiympäristössään. (Morley 1986, 40.) Tutkimukseen osallistuneet perheet olivat ydinperheitä, joissa molemmat vanhemmat elivät yhdessä lastensa kanssa. Perheet olivat valkoisia ja asuivat Lontoon sisemmillä alueilla. Vaihtelua perheisiin toivat pienet luokkaerot, kun perheet olivat joko työväenluokkaa tai alempaa keskiluokkaa. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, miten televisiota käytetään erilaisissa perheissä ja toisaalta, kuinka ihmiset tulkitsevat television lähettämiä sisältöjä. (Morley 1986, 14.)

Morleyn (1986, 13–14) pääteesinä *Family Television* -tutkimuksessa oli, että television erilaiset katselutavat ovat yhteydessä *perheiden vapaa-ajan toimintaan*. Siihenastisessa tutkimuksessa television merkitys kotoisena mediana ja perheet sen käyttäjinä oli useimmiten sivuutettu pelkkänä taustakuviona. Morley halusi omassa tutkimuksessaan korostaa sitä, että television katsominen on vahvasti sosiaalista toimintaa, johon television ääressä aikaansa viettävä perhe osallistuu yhdessä. Yksi tutkimuksen havainto oli, että perhetilanteissa monien ihmisten television katsominen ei ole pelkästään heidän omaa valintaansa, vaan muiden läsnäolijoiden ohjelmamieltymykset ohjaavat sitä, mitä televisiosta katsotaan:

Se, että uskomme voivamme käsitellä yksittäistä katselijaa tekemässä ohjelmavalintoja aivan kuin hän olisi järkevä kuluttaja vapailla ja täydellisillä markkinoilla, on todella absurdiuden huippu, kun puhumme ihmisistä, jotka elävät perheissä (Morley 1986, 19).

Morley huomauttaa, että sen sijaan, että tarkasteltaisiin, miten televisio häiritsee kotitalouksien sisäistä järjestystä, on muitakin tapoja tutkia perheiden ja television välistä suhdetta. Tällaisia ovat

---

³ Perheitä ja televisiota käsittelevä tutkimus oli luonteeltaan esitutkimus, jota rahoitti Independent Broadcasting Authority. Tätä ennen Morley teki jo projektin *Nationwide* (1978) Charlotte Brunsonin kanssa, sekä oman jatkotutkimuksensa *The Nationwide Audience* (1980). (Hall 1986, 7.)

esimerkiksi sen tutkiminen, kuinka televisio tuottaa erilaisia aikatauluja yhteen kokoontumiselle tai kuinka se jäsentää kodeissa tilaa yksityisiin alueisiin. (Morley 1986, 22; ks. myös Bausinger 1984.)

On myös otettava huomioon muita television ympärille kääriytyviä perhetilanteita. Television katselulla voidaan esimerkiksi kiusata perheenjäseniä pitämällä kanava vaikkapa vaimoja ärsyttävällä urheilukanavalla. Lapsia taas pystyy kiristämään syömään lautasensa tyhjäksi tai siivoamaan huoneensa uhkaamalla, että ilman vanhemman toivomaa tulosta jää lastenohjelmat näkemättä. Toisinaan perheenjäsenet kokoontuvat ohjelman pariin vain ollakseen yhteydessä toisiinsa.⁴ (Morley 1986, 26.)

Kulttuurisen mediatutkimuksen varhaisessa vaiheessa jo ennen Morleyn *Family Television* - tutkimusta brittiläinen Dorothy Hobson oli tutkinut kulttuurisen mediatutkimuksen kentällä etnografisella otteella naisten mediankäyttöä, jota esimerkiksi hänen *Crossroads The Drama of a Soap Opera* -kirjansa (1982) käsitteli. Hobsonin kiinnostuksen kohteena oli brittiläisten kotiäitien elämään kuuluva televisio-ohjelmien ja radio-ohjelmien kulutus, jotka 1970-luvun lopun tutkimuksissa näyttivät eroavan toisistaan. Sekä radion että television kulutus tarjosivat Hobsonin (1980) mukaan elintärkeitä aineksia kotiäitien elämänhallintaan. Joillekin kotirouville radion päälle napsauttaminen oli osa päivän aloittamisen rutiineja ja se merkitsi itse asiassa heidän työpäivänsä alkamista. Radio-ohjelmien kuunteleminen auttoi aikatauluttamaan tehtäviä ja radiojuontaja tai tiskijukka (*disc jockey*) tarjosi seuraa ja peräti unelmoinnin mahdollisuuden yksinäisille kotirouville. (Hobson 1980, 105–107.)

Television asema taas 1970-luvun lopun brittiläisten kotirouvien elämässä oli erilainen kuin radiolla. He kuuntelivat radiota kotitöiden ja lastenhoidon taustatoimintona, mutta katselivat televisiota ohjelmat tarkkaan valiten. Uutiset eivät kuuluneet mediankäytön piiriin, vaan katselulistalla olivat saippuasarjat, komediat ja kevyet viihdeohjelmat. Hobsonin tutkimushavainnot osoittivat tarkan ohjelmien valinnan kuuluvan niin sanotusti naisten maailmaan ja johtavan niin sanotusti miesten maailmaan kuuluvien ohjelmien, kuten uutisten, täydelliseen hylkäämiseen. Sukupuolella oli siis brittiläisissä kotitalouksissa paljon merkitystä sille, kuka katsoi televisiosta minkäkin tyylistä ohjelmaa. (Hobson 1980, 109.)

---

⁴ Aika on syönyt televisiolta tehoa sekä ärsytyksen keinon että ja yhdessäolon voiman, sillä kotitalouksista löytyy nykyisin useampia televisioita, dvd-soittimet ja nauhoittavat digiboksit. (ks. Ruohomaa 2008, 213.)

Morleyn tutkimuksista *Family Television* (1986) on saanut hieman myöhemmässä vaiheessa muilta mediaetnografian soveltajilta niin kiitosta kuin kritiikkiä. Tutkijoiden ajatuksia on syytä seuraavaksi tarkastella Morleyn saaman pioneeritutkijan aseman vuoksi. Esimerkiksi yhdysvaltalaisetutkija James Lull pitää Morleyn televisiotutkimusta urauurtavana, koska yleisön tekstien tulkinnan monimuotoisuus ei ole ainoa tutkimuskohde, vaan myös ne ”hienon hienot mediankäytöt”, joilla on osansa perheiden keskinäisissä suhteissa (Lull 1990, 6). Lull itsekin on tutkinut television käyttöä perheissä etnografisin keinoin tekemällä kenttätutkimusta ihmisten kodeissa ja syvähaastattelemalla perheenjäseniä tutkimusperiodin päätteeksi. Yhdysvaltalaisen Lullin käyttämät menetelmät ovat osin kvantitatiivisia, sillä hän soveltaa tilastollisia arvioita ja korrelaatiokertoimia esimerkiksi selvittääkseen, miten perheet valitsevat katsottavat televisio-ohjelmansa. (Lull 1990, 90.)

Brittiläinen kulttuurinen, etnografisesti suuntautunut mediatutkija Roger Silverstone (1994) taas arvioi Morleyn *Family Television* -tutkimusta huomauttamalla, että siinä tarkennetaan katse sukupuolten välisen suhteen luonteeseen perheessä. Silverstone katsoo, että Morley löytää ”merkitsevän eroavaisuuden miesten ja naisten välillä perheissä, joita hän tutkii” (Silverstone 1994, 39). Silverstonen mukaan Morley tulkitsee asian kiinnostavasti väittäessään, että eroavaisuudet eivät ole yhteydessä biologiaan, vaan sukupuolten erityisiin piirteisiin, jotka ilmentävät patriarkaalisen yhteiskunnan valtasuhteita. Seurauksena on, että miehet dominoivat kotona tapahtuvaa television käyttöä. Esimerkiksi töissä pitkää päivää tekevät miehet pitävät kotia rentoutumispaikkana ja tuovat oman julkisesti hyväksytyyn maskuliinisuutensa alueelle, jossa naisten tehtäväksi jäävät kotityöt. (Emt., 39).

Hollantilaistutkija Joke Hermes (1993) puolestaan moittii Morleyn (1986) tutkimusta siitä, että se keskittyy perheen sisäisiin vuorovaikutustekijöihin unohtaen ”jokapäiväisen elämän ja sen toimintojen pienet yksityiskohdat, jotka eivät sisälly enää siihen, kuinka mediankäyttö on joskus merkityksellistä ja mielenkiintoista ja kuinka se ei toisinaan merkitse paljoakaan tai on tylsää” (Hermes 1993, 496). Naistenlehtien lukemista ja niiden merkitystä 1990-luvulla tutkinut Hermes (esim. 1993; 1995) toteaa omina havaintoinaan, että vaikka naistenlehtien lukeminen itsessään ei ole tärkeää, sillä on paikkansa tai tärkeytensä jokapäiväisten rutiinien rakenteissa (Hermes 1995, 19). Naistenlehtien lukeminen määrittyy arkirutiineissa myös *toisarvoiseksi toiminnaksi*, jota tehdään esimerkiksi televisionkatselun lomassa (emt., 20 ja 35). Jotta toisarvoisia toimintoja ylipäättään pystyy ymmärtämään, pitää Hermesin (emt., 20) ymmärtää jokapäiväistä elämää, joka itsessään ”on erinäisiä rutiineja ja aktiviteettien hierarkiaa”.

Morleyn tarkastellessa esimerkiksi television erilaisten katselutapojen yhteyttä perheiden vapaa-ajan toimintaan, kiinnitti saksalainen Hermann Bausinger (1984) esimerkiksi huomiota mediankäytön arkiseen ulottuvuuteen ja toisarvoisiin toimintoihin. (ks. myös Hermes 1995.) Bausinger toteaa, että tehdäkseen mielekästä mediatutkimusta, on syytä ottaa huomioon eri medioiden arkiset käytöt, sillä mediaa ei yleensä käytetä täysin keskittyneesti. Esimerkiksi päivän urheilutarjonnasta ei Bausingerin mielestä välttämättä saa täydellistä kuvaa, vaikka lukisi lehtiä ja seuraisi urheilua koskevia uutisia sekä radiosta että televisiosta. Syyksi tähän hän nimeää juuri muut toiminnot. Mediankäytön lomassa tehdään hyvin usein jotain muutakin, mikä hajottaa keskittymistä mediasisältöön. (Bausinger 1984, 349.)

Bausingerin mielestä medialla on kaiken kaikkiaan tiivis yhteys siihen, kuinka jokapäiväinen elämä ohjautuu. Esimerkiksi tarve seurata urheilua ei ole irrallinen osa elämää. Toisaalta taas mediankäytön aktiivisuus riippuu hänestä ajankohdasta, mielialasta ja siitä, kuinka tietty mediasisältö täydentää toisia mediasisältöjä. Mediankäyttöä ei myöskään pidä erottaa keskinäisviestinnästä, koska median tarjoamat sisällöt tarjoavat ihmisten väliseen viestintään mainiota materiaalia. (Emt., 349–350.)

Etnografista otetta ovat tutkimuksissaan käyttäneet 1990- ja 2000-luvuilla muun muassa Roger Silverstone, Shaun Moores, Bent Steen Larsen, Kirsten Drotner ja Elizabeth Bird. Tarkastelen seuraavaksi heidän havaintojaan media-arjesta ja rutiineista. Morleyn (1986) jalanjäljissä televisiota ja perheitä tutkinut Silverstone (1994) on pannut merkille, että televisiolähetykset uusintavat kotitalouksien päiväjärjestystä, mutta ne voivat myös määritellä koko päivän kulun. Siksikin televisiota pidetään Silverstonen mielestä niin itsestään selvänä asiana kotitalouksissa. (Silverstone 1994, 20.) Lisäksi televisio-ohjelmat liittyvät vahvasti erilaisiin kodin juhliin, kuten sekä yksityisenä että julkisena juhlanä pidettävään jouluun, jota vietetään kodeissa television ympärillä. Tiettyinä hetkinä tietty televisio-ohjelma voi kuitenkin mennä jopa kodin rutiinien edelle. Silverstonen mukaan tällöin ”puhelimiin ei vastata, ruokaa ei kokata eikä tiskejä tiskata” (emt., 21).

Esimerkkinä kotona vietettävistä juhlavista mediahetkistä voisi suomalaisittain mainita jääkiekon MM-kisojen Suomi-pelit, tai keihäänheiton loppukilpailun olympialaisissa. Toisin sanoen kun kodeissa päästään seuraamaan television kautta jotain yhteistä ja tärkeänä pidettävää asiaa, rutiinit korvautuvat rituaalilla, mutta päivärytmi määrätty silti television ohjelmatarjonnan mukaan. Ja jos television ääreen ei pääse töiden tai muiden pakottavien syiden vuoksi, turvaututaan radioon, joka on sallitumpi väline kodin ulkopuolella, julkisessa paikassa. (ks. Alasuutari 1993.) Televisio taas on

vahvasti juuri kodin media, koska televisiota katsotaan, puhutaan tai siitä ollaan välittämättä kotona. Kaikki tämä tapahtuu yksityisesti oman perheenjäsenten kesken. (Silverstone 1994, 24.)

Mediaetnografisessa lähestymistavassa on tärkeä huomata, että se ei katso mediankäytön kohdistuvan pelkästään sisältöihin, vaan kyse on myös välineen käytöstä. Tämä nousee esiin jo tutkittaessa radiota ja sittemmin tutkimus laajeni television vastaanottoon ja käyttöön kodeissa ja siitä lopulta tietokoneen käyttöön. Esimerkiksi birttiläinen mediatutkija Shaun Moores (2000) on tarkastellut varhaisen radion muuttuvaa asemaa kotitalouksissa 1920-luvun ja 1930-luvun aikana. Hän kuvailee radion käytön vaiheita ”ihmeellisen leikkikalun” tulemiseksi osaksi kalustusta. Alun perin radio oli miesten lelu kodeissa sen teknisyyden ja mullistavan vaikutuksen vuoksi. Vasta myöhemmin naiset omaksuivat radion omiin päivittäisiin rutiineihinsa. (Moores 2000, 1–2; ks. myös Moores 1988.)

Radion ja muun mediateknologian merkityksen Moores (1993) näkee myös siltä kannalta, että kotitalouksiin perheen keskelle otetun teknologian avulla ihmiset ovat päässeet niin sanotusti matkustamaan kodin ulkopuolelle tai kuvittelemaan itsensä osana suurempaa kulttuurista yhteisöä kansallisella tai jopa maailmanlaajuisella tasolla. (emt., 70.) Varhaisen radion asema kotitalouksissa huomattiin myös ohjelman tuottajien keskuudessa. Jo 1930-luvun loppupuolella radiotoiminnassa alettiin luoda ihmisille säännöllisen kuuntelun tapoja kehittämällä säännöllistä ohjelmistoa. Tämä taas johti siihen, että BBC alkoi suunnitella ohjelma-aikataulunsa radionkuuntelijoiden jokapäiväisen elämän rutiinien ympärille. (Moores 1988, 35–36.)

Vastaavasti kuin suomalainen Pertti Alasuutari (1993) omassa radiotutkimuksessaan, tanskalaisten arkisia mediatottumuksia tutkinut Bent Steen Larsen (2000) on pannut merkille, että radio on usein toissijainen väline. Radio soi muun tekemisen taustalla ja päällä oleminen on säännöllistä, mutta samaan aikaan radiota välineenä pidetään itsestään selvyytenä. Radion toissijaisuus mediana on Larsenin mielestä myös syy siihen, miksi sen tutkiminen on vaikeaa. Tutkimuksen haasteista huolimatta Larsen päätyy esittämään, että radio on oleellinen osa ihmisten jokapäiväistä elämää ja osa rutiineja, eikä ”jotain, minkä laitamme päälle sen jälkeen, kun kaikki tärkeämmät tehtävät ovat pois tieltä” (emt., 261). Hän mainitsee myös rituaalien merkityksen radion käytössä. Rituaaliksi käyttö voidaan katsoa esimerkiksi silloin, kun perhe noudattaa aamuisin tiukkaa aikataulua ja tahdittaa tekemisensä radion tarjoaman ohjelman mukaan. (Larsen 2000, 259–261.)

Larsenin tavoin tanskalaista mediaetnografian perinnettä edustava Kirsten Drotner (2000, 166–168) kertoo tarvinneensa ajallista etäisyyttä selkeyttääkseen tutkimuksessa valitsemiaan reittejä ja huomatakseen ne, jotka jätti valitsematta. Drotner kuvailee omaa otettaan mediaetnografina enemmän empiiriseksi kuin teoreettiseksi. Tutkiessaan vuoden verran tanskalaisia, videoita tekeviä teinejä hän esimerkiksi huomasi nuorten kavahtavan videoiden tekemisen tärkeyttä luotaavassa ensimmäisessä syvähaastattelussa kysymystä ”mitä opit videoiden tekemisellä” samastaen oppimisen koulumaiseen oppimiseen. Teinit vähätelivät ja välttelivät omaa oppimistaan, vaikka he olivat jättäytyneet juhlista ja urheilutapahtumista ollakseen mukana videoryhmässä. Drotner havaitsi epäjohdonmukaisuuden teinien puheen ja tekemisen välillä, joten toisessa syvähaastattelussa hän lähtikin kartoittamaan sitä, mistä teinit saivat ideansa ja miten he toteuttivat ne. Erilaiset lähestymistavat näihin haastatteluihin osoittivat sen, että oikeiden kysymysten esittämisen ongelma ei saa vähentää sisällön tärkeyttä. (Drotner 2000, 168.)

Median ja jokapäiväisen elämän yhteyttä tutkinut yhdysvaltalaisutkija, media-antropologi S. Elizabeth Bird (2003) nostaa esiin, että ihmiset ovat taipuvaisia vähättelemään mediankäyttöä ja sen merkitystä jokapäiväisessä elämässään. Bird teetti valmistuvilla opiskelijoillaan kenttätutkimusta antamalla näille tehtäväksi välttää kaikkea mediaa viikon ajan ja kirjoittaa kokemuksistaan jälkepäin raportin. Mediaan sisältyivät radio, televisio ja lehdet, mutta myös musiikki ja elokuvat. Tehtävän saaneista jotkut eivät omistaneet televisiota, minkä lisäksi opiskelijat arvioivat etukäteen itsensä hyvin itsenäisiksi ja vaikutuksista vapaiksi yksilöiksi.

Tehtävän päätyttyä opiskelijat Birdin mukaan myönsivät ”lähes häpeillen”, että kokeilu oli heille käytännössä hyvin yllättävä. Kukaan opiskelijoista ei nimittäin kestänyt ilman mediaa neljää päivää pidempään. Median välttäminen johti rutiinien muutokseen ja tunnekuohuihinkin, kuten eräs äiti totesi, kun hänen ja tyttären viikoittainen teinisarjan jakso jäi kokeilun vuoksi väliin. Tytär ärsyyntyi tästä yllättävästä rutiinin puuttumisesta. Kokeiluun osallistunut mies taas huomasi ilman päällä olevaa radiota jopa lintujen laulun. Birdin kokeilu havainnollistaa sen, että usein vasta median puuttuminen tai sen käyttämättömyys herättää ihmiset huomaamaan sen jatkuvan läsnäolon. (Bird 2003, 1–2.) Tähän tulokseen jo Bernard Berelson tuli 1940-luvun lopulla.

Tässä luvussa esitellyt etnografisen lähestymistavan omaavat angloamerikkalaiset mediatutkijat ovat tarkastelleet ihmisten arkista mediankäyttöä monin eri tavoin. Tarkastelut osoittavat mediankäyttöön liittyvän monenlaisia merkityksiä; muun muassa sosiaalisia, rituaalisia ja sukupuolten erilaisuuteen liittyviä. Toisaalta tutkimukset osoittavat ihmisten myös vähättelevän

mediankäyttöään ja sen olevan myös oheistoimintaa esimerkiksi kotiaskareiden tekemisen lomassa. Toisaalta taas on hyvä huomata, että angloamerikkalaiset tutkimukset ovat ruokkineet toisiaan jo Bernard Berelsonin sanomalehtitutkimuksesta lähtien.

2.2 Etnografinen ote kotimaisessa tutkimuksessa

Suomalaisen yleisötutkimuksen pioneerina toiminut Yleisradio (YLE) on vuosikymmenien ajan tutkinut kuuntelija- ja katselijakuntaansa ohjelmatarjontaan kehittääkseen. Yleisradion ansioksi katsotaan, että juuri se on ollut avaamassa Suomessa aina uutta yleisötutkimuksen polkua. (Hujanen 2007, 56.) Suomalaisen joukkoviestintätutkimuksen voidaan katsoa alkaneen vuonna 1965 YLE-rahoitteisena pitkän aikavälin ohjelmana, jossa oli mukana useita yliopistoja. Kunniakkaan aloituksen jälkeen yleisötutkimus jatkui 1970-luvulla ponnistellen. Seuraavina vuosikymmeninä yleisötutkimuksella oli vähäisempi rooli joukkoviestintätutkimuksen kentällä. Uuden nousun yleisötutkimus on kokenut vasta 1990-luvun lopulta lähtien. (Ridell 2011, 58–59.)

YLE:n rooli Suomen yleisötutkimuksessa oli alkuvaiheessa siis hyvin merkittävä. Empiirinen tutkimus keskittyi määrällisiin menetelmiin, mutta kuitenkin jo 1960-luvun yleisötutkimuksessa oli viitteitä yrityksestä tutkia hienoisesti etnografiaan kallistuen ihmisten suhdetta mediaan. Jokuset etnografiset kenttätutkimukset jäivät silti poikkeuksiksi. (Ridell 2011, 59; ks. myös Pietilä 1992.)

Etnografia oli vielä 1960- ja 70-luvun vaihteessa käsitteenä tuntematon, mutta Veikko Pietilän (1992) mukaan tuolloin tehtiin jo avauksia niin sanottuun yleisön etnografiaan. Niitä edustivat hänestä esimerkiksi Pekka Peltolan *Raportti kirkonkylien liepeiltä* (1969) ja *Raportti vaalikeskustelujen vaiheilta* (1970). Peltolan raportit olivat Yleisradion taustoittamia ja niissä lähestyttiin antropologiselle kenttätutkimukselle haaskahtavia tiedonkeruutapoja, sillä tutkijat kulkivat kylillä keräämässä ihmisten ajatuksia viestimistä. Raporteissa korostettiin, että ne tuli ymmärtää tulkintoina eikä tutkimuksina, koska kyseessä oli 1960- ja 1970-luvun vaihteessa poikkeuksellisen niin sanotun pehmeän tutkimusotteen käyttäminen. (Pietilä 1992, 48.)

Peltolan raporttien avaus etnografiseen suuntaan hautautui muiden tutkimustapojen alle, mutta Pietilän mielestä avaus ennakoiti tulevaa esimerkiksi siksi, että

sen edustamat ideat ovat sukua niille, joista elämäntapatutkimus on sittemmin lähtenyt selvittäessään viestintien merkitystä ihmisten arkielämässä (Pietilä 1992, 49).

Yleisradion projektien aiheet 1970-luvun alussa koskivat myös ihmisten näkökulmia mediankäytöstä ja sen tarkoituksista. Lisäksi aihekirjoon kuului esimerkiksi sen kartoittaminen, mitä ihmiset ajattelivat Yleisradiosta ja mediasta yleensä. (Ridell 2011, 59.) Ihmisten reaktioita median puuttumisesta taas tutkittiin 1960-luvun lopussa, kun Veikko Pietilä, Pertti Tiihonen ja Kauko Pietilä tekivät empiiristä tutkimusta vuonna 1965 olleen televisiolakon sekä vuoden 1967 sanomalehtilakon herättämistä reaktioista (ks. Pietilä 1992, 47).

Ihmisten koteihin suomalaistutkijat uskaltautuivat varsinaisesti vasta 1980-luvun puolivälin jälkeen, kun kulttuurisesti suuntautuneet sosiologit kiinnostuivat ihmisten arkielämästä ja sähköisten viestintien roolista siinä. Tutkimuksen kohteena oli esimerkiksi television sosiaalinen käyttö perheen sisällä sekä se, miten television käyttö kietoutuu perhe-elämässä esiintyviin valtasuhteisiin. (Hujanen 2007, 54–55.)

Kulttuuritutkimuksen rantautuminen Suomeen ei silti aiheuttanut joukkoviestinnällisen yleisötutkimuksen kentällä pikaisia muutoksia. Sosiologien ja Yleisradion yhteistyössä 1980-luvun puolivälissä tekemät etnografisesti orientoituneet tutkimukset kuitenkin saivat jatkoa 1990-luvulla, jolloin tehtiin esimerkiksi selvityksiä radion jokapäiväisestä kuuntelusta (esim. Alasuutari 1993; Ridell 2011, 60).

Uudet tutkimussuuntaukset nostivat esiin mediankäytön sosiaalisia ulottuvuuksia, kuten Alasuutarin (1993) suomalaisten arkista radionkäyttöä käsittelevä empiirinen tutkimus osoittaa. Myös Ridellin (1998a) väitöskirja televisiouutisten vastaanotosta kietoutuu vahvasti jokapäiväisen elämän ympärille, vaikka siinä ei varsinaisesti etnografista lähestymistapaa käytetäkään (ks. myös Ridell 2000). Tutkijat alkoivat turvautua etenkin haastatteluihin vastaanottoa ja mediankäyttöä tutkiessaan ja varsinkin sähköisten joukkoviestintien käyttöä tutkineet innostuivat haastattelumetodista (Hujanen 54–55). Yleisö- ja ryhmähaastatteluja ovat käyttäneet Suomessa esimerkiksi Alasuutari (1993), Ridell (1998a) sekä Hujanen (2007), joka tutki sanomalehden ei-lukijoita. Varhaisemman yleisötutkimuksen vaiheessa myös Pietilä (1969) turvautui haastatteluihin tutkimuksessaan sanomalehtilakon ja televisiolakon vaikutuksista 1960-luvulla (ks. myös Pietilä 1967).

Tarkastelen seuraavassa mediaetnografista otetta hyödyntäviä kotimaisia tutkimusesimerkkejä, jotka jaan varhaiseen vaiheeseen ja nykypäivän vaiheisiin. Jaottelu on mielestäni perusteltu siksi, että 1960-luvun etnografisten pilkahdusten ja 2000-luvun tutkimusten välillä on kulunut niin paljon aikaa, että niitä ei ole mielekästä yrittää mahduttaa täysin samaan kategoriaan.

2.2.1 Varhaiset tutkimukset ja YLEn rooli

Veikko Pietilä (1969) tutki siis jo keväällä 1966, miten muutokset median saatavilla olossa vaikuttivat suomalaisiin. Kyse oli tuolloin meneillään olleen Yleisradion teknisten toimihenkilöiden lakosta sekä seuraavana keväänä 1967 toteutuneesta kirjapainoalan työntekijöiden lakosta, joihin liittyen Pietilä tutki, mitä hankaluuksia sähköisten viestinten ja lehtien puuttuminen aiheutti ihmisten elämään. Pietilän televisiolakoksi nimittämän Yleisradion teknisten toimihenkilöiden lakon aikana televisiot pimenivät täysin. Radio toimi puolitehoisesti, sillä ohjelmana oli vain uutisia ja musiikkia. Pietilän sanomalehtilakoksi nimittämän kirjapainoalan työntekijöiden lakon aikana puolestaan sanoma- ja aikakauslehtien ilmestyminen lakkasi kuukauden ajaksi. Televisiolakkoa ja sanomalehtilakkoa tutkittiin puhelinhaastattelujen avulla. (Pietilä 1969, 210.)

Tutkimuksessa havaittiin, että kuvaruudun pimeneminen ja sanomalehden puuttuminen häiritsivät eniten sellaisia ihmisiä, jotka käyttivät lakon ulkopuolella olleita päivittäisvälineitä. Pietilän mukaan tutkimuksessa tämän oletettiin johtuvan lakossa olevan ”päivittäisen välineen uutisisällön korvaamattomuudesta” (Pietilä 1967, 27). Lakoista ärtyneet ja ärtymättömät pystyttiin luokittelemaan ajankohdan käyttötarkoitustutkimuksen hengessä myös uutisista kiinnostuneisiin ja kiinnostumattomiin, joista edelliset olivat myös viihteestä kiinnostuneempia. Toisaalta Pietilä tulkitsee havaintoja niin, että ”ainakin osalle ihmisistä tiedotusvälineiden toimiminen sinänsä, riippumatta siitä, mitä ne sisältävät, on tärkeätä” (emt., 27).

Myöhemmin Pietilä (1992, 47) on kuvannut televisiolakkoa ja sanomalehtilakkoa koskeneita tutkimuksia avauksiksi joukkoviestinnän rituaaliluonteeseen. Tutkijat havaitsivat jo 1960-luvun lopulla, että

ainakin osalle vastaanottajia viestinten toiminta on tärkeää ei niinkään niiden välittämien sisältöjen kannalta kuin siltä kannalta, että ne solmivat säännöllisen yhteyden yksilön ja häntä ympäröivän maailman välille.

Pietilän kuvailemaa viestinnän vastaanottotapaa voi kutsua ritualistiseksi, mitä ei vielä ennen 1970-luvulta alkaen tapahtunutta nousua pidetty yleisötutkimuksen kentällä järkiperäisenä vaihtoehtona. Vasta kun joukkoviestintää alettiin tarkastella kulttuurisessa kontekstissa, sen ritualistinen merkitys alkoi nousta alan tutkimuksissa tärkeäksi pohdinnan kohteeksi. (Pietilä 1992, 47–48.)

2.2.2 Nykypäivän tutkimukset

Pertti Alasuutarin (1993) tutkimusraportti *Radio suomalaisten arkielämässä* kuului jo selvästi kulttuurisessa mediatutkimuksessa 1990-luvulla kansainvälisesti vahvasti pinnalla olleeseen mediaetnografiseen suuntaukseen. Raportti on osa laajempaa Yleisradion tutkimus- ja kehitysosastolla käynnistettyä radiotutkimusprojektia, jossa lähdettiin liikkeelle nimenomaan ihmisten jokapäiväisestä arkielämästä. Alasuutarin tutkimusaineisto on haastateltavien lukumäärän osalta pieni, mutta kyse olikin radiokuuntelun eri tapojen kartoituksesta. Haastateltavajoukon valinnassa oli pyrkimyksenä löytää ”mahdollisimman erilaisia radiosuhteita ja tehdä ne ymmärrettäväksi osana kunkin elämäntavan kokonaisuutta” (Alasuutari 1993, 1).

Alasuutari (1993) huomauttaa, että radion kuuntelua ei ole pidetty hänen tutkimuskentällään sosiologiassa kiinnostavana tutkimusalueena. Yleensä sosiologia tutkii yhteiskunnallisia asioita, joihin liittyy olennaisesti jokin ongelma tai asia, jota pidetään ”ainakin moraalisesti ongelmallisena” (emt. 3). Alasuutari ottaa vertailukohtana esiin kulttuurintutkimuksen, jossa ihmisten arkea ja elämäntapoja käsitellään. Hän kuitenkin pohtii, onko radion merkitys ihmisten arjessa niin merkityksellinen, että sen tutkiminen kuuluisi edes kulttuurintutkimukseen. (Emt., 4.)

Radionkuuntelua koskevissa haastatteluissa ihmiset sanoivat aluksi, että he eivät juurikaan kuuntele radiota, mutta asiasta tarkemmin puhuttaessa yleensä tulee esille monia päivittäisiä tilanteita, jolloin radio on kuitenkin auki. Alasuutari (1993, 2) pohtiikin,

miksi alkuarvio omasta radionkuuntelusta näyttää ikään kuin pettävän? Yksi syy tähän on se, että muiden radion soittamisen passiivista todistamista, tahtomattaan ”toisella korvalla” kuuntelemista ei ikään kuin lasketa omaksi kuunteluksi.

Yleisradion Yleisötutkimuksella oli osansa myös *Yksi päivä mediaa* -hankkeessa, jonka se toteutti yhdessä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkiston ja Jyväskylän yliopiston Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen kanssa vuonna 2001. Kyseessä oli päiväkirjamenetelmällä toteutettu yhden päivän kestänyt kirjoitustapahtuma.

Hankkeen osanottajista kootun myöhemmän haastattelututkimuksen avulla puolestaan selvitettiin käyttäjien eli ”yksilöiden” arkista mediankäyttöä. Tämän lisäksi tutkimus kartoitti haastateltujen mediaan liittyviä näkemyksiä. Itse haastattelussa suuri osa ajasta kuitenkin kului mediankäytön viikkorutiinien selvittämiseen. (Alasuutari 2006, 362–363.)

Tästä mediaetnografisesti suuntautuneesta tutkimuksesta Alasuutari (2006, 363) mainitsee, että haastattelututkimuksen aineistoa ei voi pitää ongelmattomasti ”totuutena haasteltujen arjesta tai ikkunana, josta pääsee kurkistamaan heidän ajatusmaailmaansa”. Sitä vastoin haastatteluja on hänestä pidettävä metodina, jonka kautta ihmiset voivat kertoa asioistaan, tässä tapauksessa arjestaan median kanssa. Haastattelututkimuksessa kävi esimerkiksi ilmi, että tv-sarjojen katsominen on itsestään selvä osa monien suomalaisten viikoittaisessa media-arjessa.

Ihmiset nimesivät haastatteluissa faktaohjelmat suosituimmaksi ohjelmatyypiksi ja he arvottivat fiktiiviset televisiosarjat ja toimintaelokuvat vähiten suosituiksi. Alasuutari huomauttaa, että tähän tulokseen vaikutti osaltaan myös se, että haastatteluilla oli tutkimuksessa tietynlainen käsikirjoitus ja se suuntasi haastateltavien puhetta. Ihmiset kertoivat ensin uutis- ja ajankohtaisohjelmien katsomisesta, ja vasta sitten haastattelijan erillisestä kysymyksestä sarjojen katsomisesta. (Alasuutari 2006, 365.) Tutkimusmetodi toisin sanoen ohjasi ihmiset miettimään ja arvottamaan mediankäyttöään ulkoapäin sen sijaan, että he olisivat voineet kuvata ja pohtia toimintaansa ilman moraalissävytteistä arvottamista.

Uudella vuosituhanella YLEn rooli yleisötutkimuksen kentällä muuttui radikaalisti. Digitaalisuus esimerkiksi toi ennen 2010-luvun alkamista YLE Yleisötutkimukselle täysin uusia haasteita, kun median käyttöä eli käytännössä television katselua mittaavat järjestelmät täytyi uudistaa kotitalouksien siirryttyä katselemaan digitelevisiota tai käyttämään tallentavia digisovittimia. (Ruohomaa 2008, 211.) Toisin kuin voisi kuvitella, television katselun mittaaminen ei helpottunut digiajan myötä lainkaan, sillä siirtyminen digitaaliseen televisioon lisäsi kotitalouksien omistamien televisiovastaanottimien määrää. Suomessa näkyvien televisiokanavien määrä on myös lisääntynyt. Televisioruutujen ja kanavatarjonnan paisuminen kasvattanut television katselun määrää. (Eml., 213–214.)

Television katselun ja radion kuuntelun ohella sanomalehden lukemista on käsitelty etnografisella otteella esimerkiksi Seija Ridell (2000) tutkiessaan Tampereen Hervannassa asuvien suhdetta Aamulehteen osana lukijoiden jokapäiväistä elämää, sekä Erkki Hujanen (2007), joka tutki sanomalehden ei-lukijoita. Ridellin tutkimus pureutui sanomalehden asemaan ja merkitykseen hervantalaisten arjessa laadullisten teemahaastattelujen avulla. (Ridell 2000, 82.)

Hujasen väitöskirjatutkimuksen tekee etnografiseksi jo hänen käyttämänsä laadullinen haastattelumenetelmä ja sen perustelu. Hujanen toteaa, että ”tutkijan on mentävä selvittämään ihmisen ja sanomalehden suhdetta lehden käyttöön perinteisesti kuuluvaan kokemusympäristöön eli kotiin” (Hujanen 2007, 13).

Mediankäytön kartoittamisen kannalta Hujasen sanomalehden ei-lukijoita käsitelleessä tutkimuksessa haluttiin selittää, millainen kotiin tilattavan seitsenpäiväisen sanomalehden asema on kodeissa, joihin lehteä ei tule. Hujanen eritteli siis sitä, millaisia merkityksiä ei-lukijat antavat sanomalehdelle. Sen sijaan, että tutkimuskohteena olisivat olleet sanomalehden rutiininkipeät lukijat, pääkohteina olivat asuinpaikkakuntansa seitsenpäiväistä päivälehteä satunnaisesti tilaavat, lehdestä luopuneet tai koskaan sanomalehteä tilaamattomat ihmiset. Heidän kauttaan Hujanen halusi selvittää,

miksi jotkut luopuvat sanomalehdestä? Miksi osa kansalaisista – varsinkaan nuoret ikäluokat – ei kiinnostu maakuntalehdestä eikä tilaa tai lue niitä enää ollenkaan? (Hujanen 2007, 12).

2.3 Mediaetnografian kriittiset pisteet

Jos joku voi tehdä tämän päivässä tai viikossa, niin hyvä. Useimmat tarvitsevat pitemmän ajan (Drotner 2000, 177–178).

Tällä lausahduksellaan Drotner (2000) haluaa osoittaa, että mediaetnografia ei ole sen enempää kritiikiltä säästynyt kuin kritiikitönkään tutkimussuunta. Hänen mielestään mediaetnografian käsitteestä tuli 1990-luvulla yhtä kiistanalainen kuin niin kutsutusta tulkinnallisesta ajatusmallista oli tullut kymmenen vuotta aiemmin. Mediaetnografia radikalisoivat perustavat kysymykset, jotka nostettiin esiin jo 1980-luvun tulkitsevissa reseptiotutkimuksissa, ja Drotnerin mielestä mediaetnografian määritelmät pitää perustella paljon nykyistä tarkemmin. (Drotner 2000, 165–166.)

Kritiikissä mediaetnografiaa on kuvattu esimerkiksi pinnalliseksi, jolloin monenkin tunnin leppoisa keskustelu tai haastattelu saattaa alkaa tuntua tutkijasta menetelmälliseltä itsepetokselta (Pöntinen 1995, 49). Näin ajatteleva Päivi Pöntinen sovelsikin etnografian rinnalla kriittistä diskurssianalyysia, jonka avulla hän sai omasta haastatteluaineistosta mielestään enemmän irti (emt., 50).

Veikko Pietilän (1997) mielestä kulttuurilähtöisten yleisötutkimusten välillä on vaihtelua siinä, kuinka lähelle etnografista otetta ne ovat päässeet. Pietilä toteaa, että

tutkimukset, joissa selvitetään, kuinka yleisöjen jäsenet tulkitsevat näitä tai noita mediatuotteita, jäävät siitä yleensä etäälle. Niissä toteutuu useimmiten enintään se etnografian periaate, että mediatuotteita lähestytään yleisöjen kannalta. Sen sijaan osallistuva havainnointi lyhytaikaisenaikin on ollut niissä harvinaista (emt., 314).

Toisaalta Pietilä myöntää, että jo viestinten asemaa ja niiden merkitystä ihmisten arkielämässä käsittelevät tutkimukset sisältävät etnografista otetta, vaikka niissäkin tutkimuksissa on hänen mielestään monesti ”tyydytty vain jututtamaan kohdeyleisön jäseniä heidän arkeensa osallistumatta”. (Emt., 314.)

Etnografinen ote vaikeutti myös naistenlehtien lukemista tutkineen Joke Hermesin (1993, 494) työskentelyä. Hermes kertoo yksinkertaisesti tuskastuneensa haastatteleamalla kokoamaansa tutkimusmateriaaliin, joka ei laajuudestaan ja mielenkiintoisuudestaan huolimatta antanut tutkijalleen sitä jotakin ja sai hänet siksi tuntemaan itsensä jollakin tapaa huijatuksi. Haastattelut eivät tarjonneet pääsyä siihen, miten naistenlehdet tai muu media ”tehdään merkityksellisiksi” (emt., 495). Hermes pani merkille, että hänen haastattelemissaan ihmisillä ei ollut ylipäätään tapana puhua naistenlehdistä. Kyse oli hänen mielestään tutkittavien aktiivisesta päätöksestä vaieta asiasta. Hermesin kokemus on kiinnostava sikäli, että laadullisia haastattelutilanteita tavataan pitää tilanteina, joissa ”ajatukset ja tunteukset nousevat pintaan” (Ridell 1995b, 78).

Kirsten Drotnerin (2000) mielestä ediaetnografian ei pidä korvata muita aineiston tuottamisen menetelmiä. Kaikkia mediankäyttäjiä tai kaikkien mediatuotteiden käyttöä ei ole hänestä myöskään järkevää lähestyä etnografisin menetelmin, vaikka osa etnografeista uskoisikin niiden olevan mediatutkimuksen metodeista etevimpiä. (Drotner 2000, 171.)

Alasuutarin (1999a, 1–21) erottamaan ”kolmannen sukupolven vastaanottotutkimukseen” lukeutuvat neduaantropologit osallistuvat tutkimukseen kentällä, joka aiemmin kuului joukkoviestintätutkimukselle ja kulttuuritutkimukselle (Bird 2003, 5). Toisessa kulttuurisen vastaanottotutkimuksen sukupolvessa eli yleisöetnografian suuntauksessa tutkijat vilistivät kentälle havainnoimaan yleisöä. Alasuutarin mielestä asianmukainen etnografinen tutkimus edellyttää vähintään useiden kuukausien kentällä olemista. Toisaalta hän huomauttaa, että antropologit ja sosiaalitieteilijät itse ovat ajoittain asettaneet koko kentän käsityksen kyseenalaiseksi. (Alasuutari 1999a, 5.)

Etnografista otetta puolustava Bird (2003), joka itse on taustaltaan antropologi, kritisoi, että Alasuutari monien muiden lailla käsittää etnografisen lähestymisen ideaaliksi. Birdin mielestä klassinen etnografinen kenttätöskentely ei ehkä edes ole tarkoituksenmukainen metodi hajanaista mediayleisöä tutkittaessa. Nykypäivän antropologian viesti on Birdin (2003, 6–7) mielestä pikemminkin se, että yhtäältä käytettävä metodi pitäisi valita kutakin tutkimusprojektia vastaavaksi, eikä siten, että käytetään jotakin puhtaaksi oletettua etnografista standardia. Toisaalta puhdasoppisuus ei ole tae mistään:

Antropologit ovat oppineet, että monien vuosien asuminen kulttuurissa ei välttämättä takaa ymmärtämistä tai viestintää (Bird 2003, 6-7).

Toisaalta Drotner (2000, 177–178) huomauttaa, että hänen mielestään tutkijan pitäisi pysyä tietolähteensä luona niin kauan, että uusia kysymyksiä ei enää synny.

Etnografisessa tutkimuksessa tutkimuskentällä vietetyn ajan sijaan tärkeämpänä voidaan siis pitää tutkittavan asian kannalta sopivan metodin tai metodien valintaa. Bird (2003) esimerkiksi on pyrkinyt tutkimuksissaan laajentamaan lähestymistapaa aiheisiinsa käyttämällä monia erilaisia metodeja. Näin hän on ”yrittänyt hännätä esiin, miten media tosi asiassa toimii jokapäiväisessä elämässä” (emt., 6–7).

Bird (2003, 8–9) perustelee erilaisten metodien tärkeyttä myös sillä, että niiden valinnat yhdessä tutkijan ominaispiirteiden kanssa muovaavat tutkimuksen lopputulosta merkittävästi. Jos tutkija on hyväosainen, koulutettu ja hyvin toimeentuleva, voi työläisluokkaan kuuluvan, heikosti tienaavan kanssa kasvokkain tapahtuva haastattelutuokio sujua huomattavasti huonommin kuin samanaiheinen puhelinhaastattelu (emt., 14). Birdin kokemuksen mukaan puhelinhaastattelussa ja kirjemethodissa taas etenkin tutkimukseen osallistuneet naiset tunsivat olonsa miellyttäväksi. Hän yllättyi ja ilahtui siitä, kuinka ”rikkaita, henkilökohtaisia keskusteluita” tutkimukseen osallistuvien naisten kanssa syntyi puhelinhaastattelussa. (Emt., 10–15.)

Mediaetnografiaa koskevan kritiikin lisäksi Drotner (2000) nostaa esiin myös näkökulmia, joita käyttämällä etnografista menetelmää pystyy täsmentämään ja joilla tutkijat pystyvät ”teroittamaan analyttisiä työkaluja ja saamaan selvemmän käsityksen sen [menetelmän] riskeistä ja mahdollisuuksista” (emt., 172). Lisäksi Drotnerin mielestä analyyseissa täytyy kohdentaa päähuomio esimerkiksi tiettyihin ihmisryhmiin sen sijaan, että tutkimus keskittyy johonkin tiettyyn

mediaan. Tämä mahdollistaa sen, että tutkimus voi saada selville, miten mediat sijautuvat ihmisten jokapäiväiseen elämään ja kuinka ne sovittautuvat arjen kulttuuriseksi ja materiaaliseksi osaksi. (Emt., 172.)

3 Arki, rutiinit, merkitykset – ja media

Suunnittelijat ja tutkijat eivät ole monesti selvittäneet itselleen kyllin tarkasti sitä, mitä tiedotusvälineet lopultakin ihmisille merkitsevät (Pietilä 1967, 25).

Veikko Pietilä (1967) pohti kotimaisen tutkimuksen piirissä jo 1960-luvulla kriittisesti sitä, käyttävätkö ihmiset todella valinnan vapauttaan valitsemalla tietoisesti kuuntelemaansa tai katselemaansa ohjelmat, vai joutuvatko he pikemminkin sattumalta ohjelmien seuraan vastaanottimen ollessa auki. Pietilän mukaan ihmiset ovat tietyn välineen parissa usein silloin, kun heillä sattuu olemaan aikaa riippumatta siitä, mitä sisältöjä väline tarjoaa. (Emt., 23–24.) Hän korostaa myös sitä, ”ettei vastaanottimen auki oleminen sinänsä merkitse, että sitä kuunneltaisiin tai katseltaisiin. Saattaahan olla, että esimerkiksi radio toimii pelkkänä äänikulissina ilman että kuuntelija tietoisesti syventyisi siihen, mitä sieltä sattuu milloinkin tulemaan” (emt., 24).

Pietilän mainitsemilla tiedotusvälineillä tarkoitetaan myös joukkoviestintää tai joukkoviestimiä, joista nykyisin yleisessä kielenkäytössä puhutaan yksinkertaisesti *mediana*. Media on määritelmien mukaan viestinnän kanava, tiedotus- tai mainosväline sekä fyysinen tai tekninen ympäristö sanomien lähetettäväksi. Alkuperältään sanan yksikkömuoto on latinan *medium*, mutta se on kääntynyt arkikielessä mediaksi. Monikkona käytetään nykyisin niin ollen sanaa mediat. (Kuutti & Puro 1998, 102; ks. myös Ridell et al. 2006, 16.)

Jokapäiväisessä puheessa media otetaan suurelta osin annettuna ilman, että herätään pohdiskelemaan sen tarkoitusta. Näin on siksi, että päivittäinen elämä ja samalla sosiaalinen järjestys ylimalkaan perustuvat rutiininomaisille ja sellaisina itsestään selville ajatustavoille ja teoille. Median ymmärtämisestä on tullut elimellinen osa tätä mekanismia. Medialla on paikkansa ”kaikenkattavassa kartassa, jota ihmiset käyttävät navigoidessaan tässä enemmän tai vähemmän jaetussa todellisuudessa” (Alasuutari 1999b, 86–88).

Tässä luvussa avaan niitä ajatuksia ja tulkintoja, joita mediaetnografian piirissä on esitetty arjesta, rutiineista ja merkityksistä sekä median roolista.

3.1 Arjen jokapäiväisyys

Arjen määritelmää muotoiltaessa on syytä huomata aluksi, että yksikään mediaetnografian tutkija ei ole oikein kyennyt osoittamaan, mitä jokapäiväisellä tai arjella tarkoitetaan (Drotner 1994, 346). Puhutaan rinnan arjesta, arkielämästä ja jokapäiväisestä elämästä, jonka vastineita englannin kielessä ovat *everyday life* tai *daily life*.

Yhden selityksen arjen määrittelemisen vaikeudelle tarjoaa jokapäiväisen elämän sosiologinen tutkimus, joka korostaa läheltä katsomista. Susie Scott (2009) huomauttaa, että arkea täytyy tutkailla kuin ei olisi koskaan nähnyt sitä aiemmin. Toisekseen arki pitää Scottin mielestä nähdä ensin mikrotasolla, jotta se voidaan kytkeä makrotason sosiaaliseen järjestykseen. Mikrotasolla ihmisten jokapäiväistä elämää ohjaavat esimerkiksi rutiinit ja makrotasolla taas erilaiset sosiaaliset säännöt. (Scott 2009, 4–6.)

Mediaetnografit ovat tutkineet ihmisten arkea mikrotasolla, mutta silti arkielämä hahmottuu tutkimuksissa hämärästi määriteltynä alueena. Etnografista näkökulmaa soveltavat tutkijat eivät oikein tunnu olevan varmoja siitä, mitä he haluavat arkielämällä tarkoittaa ja miten mediankäyttö oikeastaan liittyy jokapäiväiseen elämään. Esimerkiksi Hermesin (1993) pohjalta näyttää melko selvältä, että mediankäyttö on kokonaisvaltainen asia arkielämässä, josta sitä ei voi erottaa omaksi alueekseen, mutta samalla hän kuvaa arkielämää itseään arvoitukseksi (Hermes 1993, 494 ja 497).

Arjen määrittelemisen vaikeutta kuvaavat myös esimerkiksi Ridellin (1995a, 18) luonnehdinnat, joiden mukaan arkielämä olisi jotakin, joka ”perustuu asioiden ja tapahtumien rutiiniluonteisuudelle, mutta sisältää myös muutoksen mahdollisuuden”. Toisaalta hän kiinnittää huomiota arjen virtamaisuuteen. Arjessa tapahtumat etenevät ”ikään kuin huomaamatta ja omalla painollaan”, eräänlaisena elämänmenona, jota kuitenkin uhkaavat vastoinkäymiset ja erilaiset odottamattomat tapahtumat. Arjessa tapahtumien virta voi peittää kaiken yllättäen alleen kuin tulva konsanaan. (Emt., 19.)

Ridell (1995a, 24) katsoo, että toisin kuin mediankäytön rinnastaminen metaforisesti virtaan epäsuorasti antaa ymmärtää, ihmiset eivät välttämättä ole arjessaan täysin median vietävissä:

Katsojat eivät uppoudu television virran vietäväksi puolittain vastoin tahtoaan vaan päinvastoin, katselu on hyvinkin tietoista ja suunnitelmallista toimintaa.

Bausinger (1984) ottaa esille negatiivisen asenteen, joka hänestä on hallinnut jokapäiväistä elämää koskevaa analysointia. Tällainen asenne peittää alleen sen, että jokapäiväinen järjestys ylipäättään takaa tapahtumien turvallisen virtaamisen. (Emt., 343.) Drotner (1994) puolestaan kritisoi sitä, että arjen määritelmä on hukannut viattomuutensa osana sitä poliittista radikalisointia, joka alkoi ilmetä lukuisissa akateemisissa koulukunnissa 1970-luvulta lähtien. Arjen viattomuuden häviäminen antoi pontta kyseenalaistaa näennäisesti itsestään selvät jokapäiväiset toiminnot ja asioiden antamat yhteydet. (Emt., 346.)

Drotner (1994) viittaa kulttuurisessa mediatutkimuksessa vähemmän tunnettuun arjen teorian pioneeriin eli fenomenologi Alfred Schütziin todetessaan, että ihmiset eivät ole jokapäiväisessä elämässään jumissa sääntöjen kanssa eivätkä täysin lukittuja rutiineihin. Schützian teoria juontaa perustaviin kysymyksiin tilasta ja ajasta, ja Drotnerin mukaan Schütz on yksi ensimmäisiä sosiaalitieteilijöitä, jotka ylimalkaan teoretisoivat aikatilallisuutta. (Drotner 1994, 350; ks. Schütz 1973.)

3.2 Arjen rutiinit ja mediarutiinit

Roger Silverstone (1994, 18) nimeää rutiinit rituaalien, traditioiden ja myyttien ohella yleisemmin tekijöiksi, jotka kuuluvat sosiaaliseen järjestykseen ja jokapäiväiseen elämään niitä kehystäen ja jäsentäen. Hänen mielestään ihmiset ottavat rutiinit ja muut toiminnan vakiintuneisuudet annettuina, vaikka erilaiset traumat ja katastrofit välillä häiritsevätkin elämäntapua. Silverstonen mukaan tavat ja rutiinit luovat perustan tunteelle jokapäiväisen elämän turvallisuudesta ja jatkuvuudesta, koska ”järkevä käyttäytyminen ja uskomukset ilmaisevat ja ylläpitävät maailman käytännöllistä ymmärtämistä, jota ilman elämästä voisi pian tulla sietämätöntä” (emt., 19). Hän (emt., 20) muotoilee rutiinien merkityksen arjessa myös seuraavasti:

Jokapäiväisen elämän rutiinit ja rytmit ovat moninkertaisesti järjestäytyneet aikaan ja tilaan; päivittäisiin toimintatapoihin työssä ja vapaa-ajassa, ylös nousemiseen ja nukkumaan menemiseen, kotitalouden töihin.

Vielä syvemmälle rutiinien merkityksen määrittämisessä menee Moores (2005), joka näkee rutiineissa tunneperäistä voimaa ihmisten halutessa toistaa toimintoja tavallisessa ja itsestään selvänä otettavassa elämässään. Toisaalta uudelleen tekeminen on myös tavan pakkoa, johon ihmisillä on enemmän tai vähemmän taipumusta. Pakosta voidaan puhua esimerkiksi silloin, kun toimintoja toistetaan sen vuoksi, että joku käskee tekemään niin. (Moores 2005, 11–12.)

Pakon liittäminen mediankäyttöön ei tunnu enää vieraalta, jos ajattelee sosiaalisen median koukuttamien ihmisten tarvetta esimerkiksi päivittää jatkuvasti tilaansa verkostosivusto Facebookissa. Traditiot taas tekevät rutiineista vieläkin vahvempia. Elämänkierrossa jatkuvuutta ja muotoa tuovat traditiot toistuvat ja säilyvät vuodesta, jopa vuosisadasta toiseen. Havainnollinen esimerkki on vaikkapa joulun viettäminen, johon liittyy jopa rituaalista televisio- tai radio-ohjelman seuranta. (emt., 15–16.)

Rutiini on erotettava rituaaleista myös mediankäytön yhteydessä. Johanna Sumialan (2010) mielestä rituaalia on yksinkertaisinta lähestyä ajattelemalla sitä käyttäytymiskaavana. Rituaalinen käyttäytyminen toistuu aina tietyssä tilassa ja ajassa, ja siihen liittyy kokemus kuvitellun yhteisön jäsentymisestä. On huomattavaa, että ”rituaalin välttämätön, joskaan ei yksin riittävä edellytys, on aina toisto” (Sumiala 2010, 97).

Päivittäisessä mediankäytössä rutiininomainen sanomalehden avaaminen ei välttämättä ole rituaali. Sellaiseksi sen tekee vasta Sumialan tarkoittama kokemus tai tunne kuviteltuun yhteisöön liittymisestä. Tällainen rituaalinomainen mediankäyttö on erityisen selvää suurissa, juhlaan liittyvissä vuodenajan kohdissa. Esimerkiksi suomalaisen joulunaikaan liittyvä mediapitoinen rituaalin hetki on Turun joulurauhan julistamisen seuraaminen radiosta tai televisiosta. Myös Linnan juhlien eli Suomen itsenäisyyspäivän vastaanoton seuraaminen televisiosta muodostuu rituaaliksi, kun se tapahtuu aina tiettyinä päivinä vuodesta ja tiettyyn aikaan itsenäisyyspäivänä. Monille suomalaisille myös Linnan juhlien toisteisella katsomispaikalla on väliä, mikä vahvistaa katsomisen rituaalisuutta.

Sumialasta poiketen Larsen (2000) tulkitsee myös sanomalehden lukemisen rituaaliseksi toiminnaksi. Larsenin mielestä rituaalisuuden ehto täyttyy sillä, että sanomalehti tekee muutakin kuin pelkästään tiedottaa asioista. Moninaisia ja vaihtuvia uutisia ja juttuja lukuun ottamatta sanomalehti on päivästä toiseen samanlainen, sen osastot ja yleinen muoto eivät muutu päivittäin. Sanomalehti edustaa jatkuvuutta, enemmän tai vähemmän pysyvää muotoa olemassa olevasta todellisuudesta. Larsenin mukaan sanomalehti ei siten kerro vain sitä, mikä on uutta, vaan se kertoo, millainen maailma on ympärillämme juuri nyt. Toisin sanoen, sanomalehteä rituaalisesti lukiessa saa tyydytyksen siitä, että maailmassa asiat ovat edelleen kohdallaan (Larsen 2000, 262). Larsenin huomio muistuttaa Berelsonin (1949, 129) 1940-luvulla tekemää havaintoa siitä, että lukijat

kaipasivat sanomalehdessä sen tarjoamaa rituaalin ja turvallisuuden tunnetta. Samantyyppistä kantaa toi 1960-luvun suomalaistutkimuksessa esiin Veikko Pietilä (1967, 1992).

Yhdysvaltalainen Eric W. Rothenbuhler (1998) taas kiinnittää rituaalin käsitteen tarkoittamaan nimenomaisesti hyvin tärkeitä arjen tapoja tai erityisiä rutiineja, joihin esimerkiksi ritualistinen uutisten katsominen aamuisin saattaa kuulua. Tavan ja rituaalin käsitteet saattavat kuitenkin sekoittua keskenään. Esimerkiksi aikaan sidottua, valikoimatonta ja tavan vuoksi tapahtuvaa television katselua saatetaan pitää ritualistisena. Tällaisen katselun vastakohtaksi voidaan esittää aktiivinen ja määrätietoinen television katselu, jolloin ritualistinen katselu onkin tavallaan pinnallista, tavan hallitsemaa. Rothenbuhlerin mielestä iso osa mediankäytöstä varmasti muodostuukin tavan kautta, mutta samalla hän huomauttaa, että tapa ei silti tarkoita rituaaleja. (Rothenbuhler 1998, 28–29.)

Tanskalaisen kulttuurisen yleisötutkijan Kim-Christian Schröderin ja kumppaneiden (2003,7) mukaan rutiinien kuvaileminen ei ole ollut mediankäytön tutkijoille läheskään niin tuskallista kuin edellisessä luvussa käsitelty arjen määrittäminen. Yksinkertaisimmillaan arkisesta mediankäytöstä puhuttaessa päädytään lähinnä luettelemaan tapoja, joita mediankäyttöön katsotaan löyhemmin tai tiiviimmin liittyvän. Esimerkiksi sanomalehden lukeminen aamiaista nautittaessa saattaa olla niin vakiintunut tapa, että siitä poikkeaminen koetaan oudoksi ja jopa epämiellyttäväksi. Jos lehteä ei kuulukaan aamulla kahvin seuraksi, koko päivä on helposti pilalla. Ridellin (2000) tutkimuksessa tällaista tunnetta ei liittynyt televisioon tai radioon, jotka ”jäivät aamuisin muiden askareiden taustaksi siinä missä sanomalehden läpikäyminen muodostaa itsessään yhden keskeisen aamutoimen” (emt., 87).

Toisaalta esimerkiksi työssä käyminen rytmittää monien ihmisten jokapäiväistä elämää ja vaikuttaa mediankäytön tapoihin. Vaikka tiettyä mediaa pidettäisiin tärkeänäkin, työarjen viemä aika ja elannon hankkimisen välttämättömyys asettavat sen käytölle rajoituksia. Jos aika ei anna myöten, jopa aamurutiinina toimivasta tärkeästä sanomalehden lukemisesta tulee toissijainen toiminto (ks. myös Bausinger 1984), joka saa väistyä muun tärkeämmän tieltä. Tällainen toissijaistava toiminto on Schröderin ja kumppaneiden (2003, 8) mukaan kotitalouksissa esimerkiksi ruuanlaitto.

Viime vuosina television käytössä on ollut havaittavissa selvää käyttötapojen muutosta. Elintason paranemisen myötä jokaisella perheenjäsenellä on mahdollisuus jopa omaan televisioon. Tämä tekee kotona tapahtuvasta television katsomisesta samankaltaista yksilökohtaista toimintaa, jota

lehtien ja kirjojen lukeminen perinteisesti edelleen on. Samalla muuttuva perheen sisäiset rutiininomaiset yhteistoiminnot, kun television perheenjäseniä yhteen kokoava voima häviää. Television katselun rutiinit ovat muuttuneet myös uusien digitaalisten tallennusmahdollisuuksien myötä. Tärkeä ohjelma voidaan nauhoittaa ja katsoa se myöhemmin niin sanotusti paremmalla ajalla. Schröder ym. (2003, 8–9) huomauttaa myös, että monissa maissa television käytön rutiinit vaihtelevat esimerkiksi vuodenaikojen mukaan.

Ridell (2000, 98) kiinnittää Berelsonin pohjalta huomion siihen, että sanomalehden sisältöjen sijaan sanomalehden jokapäiväinen ilmestyminen on arkipäivässä se tärkein asia. Sanomalehden säännöllinen ilmestyminen vakuuttaa, että yhteiskunta toimii ja että sanomalehti osallistuu tähän toimintaan. Tottumus tiettyyn lehteen tai sen muotoon saattaa mennä muiden syiden, kuten paikallisuuden, ohitse, kun yksilö haluaa ylläpitää mediankäytön rutiineja. Ainakin vielä 1990-luvun lopulla esimerkiksi sanomalehden paperiversiosta luopuminen ja pelkkä ajatus siirtymisestä lehden verkkolehden lukijaksi aiheuttivat monille ihmisille tuskallisia tuntemuksia. Rutiinin vaihtaminen paperisivujen kääntämisestä ruudun tuijottamiseen näyttäytyi paitsi vastenmielisenä äärimmillään jopa elämisen järjestystä horjuttavana. (Ridell 2000, 88.)

Joke Hermesin (1993) naistenlehtiä koskevaan tutkimukseen osallistuneet kuvasivat jokapäiväistä elämäänsä vakaaksi ja antoivat rutiineille melkoisen merkityksen esimerkiksi niiden tuottaman mielihyvän kautta. Toisaalta jokapäiväiseen elämään sisältyvät rutiinit rikkoutuvat helposti esimerkiksi ihmissuhteiden muuttumisen, työttömyyden tai muiden muutosten seurauksena. Myös Hermes korostaa sen huomaamista, että jokapäiväisessä elämässä pitäisi arvostaa rutiinien tuomaa turvallisuuden tunnetta. (Emt., 496–497.)

Uudet mediankäytön mahdollisuudet, kuten sanomalehden lukeminen iPadin avulla ovat 2010-luvun alussa voineet muuttaa lehden lukemisen tapoja ja jopa synnyttää uusia. Virve Peterin (2006, 213) mielestä tavat käyttää perinteisempiä medioita saavat väistämättä uusia piirteitä, kun mediateknologia kehittyy. Kyse on samalla mediankäytön uudenlaisesta liikkuvuudesta tai mobiiliudesta, kun paperikirjan tai -lehden lisäksi mediasisällöt kulkevat mukana matkapuhelimien ja muiden kannettavien sovellusten kehittymisen myötä. (Peteri 2006, 240.)

3.3 Arkinen mediankäyttö – merkityksellistä vai merkityksetöntä?

Mediankäytön merkityksellisyyttä ja merkityksettömyyttä on tutkittu etnografisella otteella niin naistenlehtien, sanomalehden kuin radionkin osalta. Kulttuurisista mediatutkijoista Joke Hermes puhuu peräti merkityksellisyyden harhasta. Hän kritisoi oletusta siitä, että joukkoviestinnällä olisi aina käyttäjälleen suurta merkitystä. Tutkijat korostavat liikaa omia tulkintojaan, mutta toisaalta he nostavat esiin myös ihmisten värikkäitä luonnehdintoja joukkoviestinnän teksteistä. Hermes moittii tällä tavoin syntynyttä käsitystä, että ihmiset tulkitsisivat mediatekstejä jatkuvasti ja innokkaasti. Näin ei hänestä ole, vaan ”suuri osa joukkoviestinnän käytöstä on rutiininomaista ja vailla erityisempää merkitystä” (Ridell 1995b, 75; Hermes 1995, 143). Merkityksen harhasta puhuessaan Hermes tarkoittaakin, että nimenomaan populaarikulttuurin tutkijat ovat panostaneet aivan liikaa joukkoviestinnän merkitykseen. Samalla on koetettu löytää selityksiä asioille, jotka ovatkin ihmisille itse asiassa ”arkisia tapoja”. (Ridell 1995b, 76.) Hermesin kanta poikkeaa esimerkiksi Berelsonin (1949) ja Pietilän (1992) näkökulmasta, jossa mediankäytöllä kyllä on merkitystä ja merkitys on *itse* mediarutiineissa.

Television katsomisen tavat, naistenlehtien lukutottumukset ja muu joukkoviestinnän kuluttaminen ovat Hermesin mielestä niin vakiintunut osa ihmisten elämää, että niitä ei edes juuri noteerata. Hän katsoo naistenlehtienkin olevan ”niin itsestään selviä, ettei niitä juuri edes huomata” (Ridell 1995b, 76). Hermes ehdottaakin, että merkityksellisyyden ylikorostamisesta luovutaan populaarikulttuuria tutkittaessa. Merkityksellisyyden oletuksesta luopuminen voisi mahdollistaa eri joukkoviestintävälineiden sisältöjen arvottamista välttävän tarkastelun mediaetnografisessa tutkimuksessa. Kuten Hermes toteaa, naistenlehdet ja sanomalehdet ovat ladattuja erilaisilla ideologisilla arvoilla. Ajatellaan, että naistenlehtiä voi lukea itsestäänselvyysinä, eikä niiden sisältöjä juuri tarvitse muistaa. Sanomalehteä taas pidetään sisällöltään arvokkaampana ja sen sisältöjä lukemisen arvoisina. Vaikka sanomalehden lukeminen ei poikkea naistenlehtien lukemisen silmäilevästä tavasta, Hermesin mielestä sanomalehti on tutkimuksessakin ”raskautettu kansalaisuuden ja demokraattisten arvojen ideologioilla” (Ridell 1995b, 76).

Naistenlehtien ja muun niin sanotun hömpän lukemista taas ei välttämättä tule joukkoviestinnän käytöstä puhuttaessa edes maininneeksi, koska se voidaan kokea noloksi. Samantapainen asetelma lienee radion kuuntelulla ja television katselulla. Radion tapauksessa sen itsestään selvä rooli osana ihmisten arkielämää näkyy erityisen selvästi siten, että – toisin kuin televisio – radio ja sen kuuntelu ”ei näytä olevan juuri missään määrin moraalisesti ladattu puheenaihe” (Alasuutari 1993, 6).

Alasuutari (1993, 70) toteaa radion arkisen huomaamattoman merkityksen syyksi sen, että radio on televisiota paljon yksilökohtaisempi media. Radion kuuntelulla on nykyään harvoin perhettä yhteen kokoava merkitys. Samaan aikaan radio on moraalisesti arvostettu media oletetun harmittomuutensa vuoksi: kuunnellessa voi aina samalla tehdä jotain muuta tärkeämpää, jolloin radiosta tulee toissijainen toiminto. Siksi erityisesti naiset korostavat mieluummin kuuntelevansa radiota kuin katsovansa televisiota, koska kuunnellessaan he eivät koe laiminlyövänsä muita velvollisuuksiaan (Alasuutari 1993, 71; ks. myös Bausinger 1984, 349).

Hermesin mukaan suuri osa mediankäytöstä on rutiininomaista käyttäytymistä, joka ei tiedostetusti ole merkityksellistä, vaan kyse on jokapäiväisen elämän järjestymisestä. Toisaalta on huomattava, että kaikki mediankäyttö ei kuitenkaan ole hänestä merkityksetöntä:

Merkityksettömyys, kuten uskon, on osa mediankäyttöä siinä mielessä, että ei ole yksinkertaisesti mahdollista pysähtyä ja ajatella jokaista asiaa, jota tehdään normaalin päivän töissä ja vapaa-ajalla kodin sisällä ja ulkopuolella. Elämä järjestäytyy rutiinien ympärille jotka eivät salli osallisuutta itsetutkiskeluun (Hermes 1993, 498).

Kun Hermes (1993) puhuu median ja erityisesti naistenlehtien tulkinnallisesta merkityksettömyydestä, Hujanen (2007) pureutuu sanomalehtien ei-tilaajia koskeneessa tutkimuksessaan siihen, että sanomalehti ei kiinnosta ihmisiä missään mielessä. Yksi Hujasen tuloksia on, että sanomalehti ei mahdu liikkuvaan pätkäelämään, joka tarkoittaa vaihtuvia työpaikkoja vaihtuvilla paikkakunnilla. Tällöin paikalliseen lehteen, oli se sitten isomman alueen valtalehti tai pienempi paikallislehti, ei innostuta sitoutumaan varsinkaan, jos lehden linja on liian paikallisesti suuntautunut.

Toisaalta ei-tilaajuuteen liittyy esimerkiksi lapsiperheissä vahvasti myös kiire; lehteä ei ehditä avata kotona ja huomataankin, että lehti on helpompi lukea kodin ulkopuolella. Hujasen tulokset kertovat, että yltäkyläinen mediasukupolvi oudoksuu jo paperilehteä. Nykyisin nuoret eivät enää ole kotona oppineet lukemaan sanomalehteä ja hakevat mediasisältönsä internetistä. Toisaalta myös vanhemmassa ikäluokassa lehdestä saatetaan luopua kiireiden tai apaattisuuden vuoksi. Esimerkiksi leskeksi jäävä rouva saattaa luopua lehdestä, koska mies on perinteisesti tilannut ja lukenut sitä. Huomata voi, että median viihdekäytön rooli korostuu sanomalehden ei-tilaajien arjessa. Televisio päihittää sanomalehden helppoudellaan, sillä lehden lukeminen vaatii älyllistä ponnistelua, perehtymistä ja aikaa. (Hujanen 2007, 230–236.)

Mediankäytön merkityksellisyys tai merkityksettömyys ihmisille näiden arjessa näyttäytyi myös jo mainitussa Ridellin (2000) selvityksessä Aamulehden lukijoiden suhteesta lehteen. Lehden lukemisen kokemusta ohjailivat paikallisuus, tottumus ja kotona opittu tapa lukea lehteä. Ne, jotka lukivat Aamulehteä, korostivat paikallisuuteen ja omaan asuinalueeseen suuntautumistaan itseisarvona, joka vastavuoroisesti näkyi siinä, että he hakivat niihin ainekset nimenomaan Aamulehdestä. Aamulehden paikallisuuden *merkitys* kuului myös sellaisten vastaajien puheissa, jotka olivat muuttaneet lehden levikkialueelle ja halusivat päästä osalliseksi alueen elämänmenosta. Aamulehden paikallisuuden *merkityksettömyys* taas korostui niiden puheissa, jotka eivät kokeneet olevansa paikallisia tai he eivät tunteneet asuinpaikkaansa omakseen. (Ridell 2000, 99–101.)

Tottumuksen merkitys tilattavan tai säännöllisesti luettavan sanomalehden valinnassa ilmeni Ridellin (2000) tutkimuksessa esimerkiksi siinä, että kun tietyn lehden on oppinut tuntemaan, muut lehdet tuntuvat oudoilta. Tottumuksen merkitys mediankäytön arkisissa rutiineissa tarkoittaa myös sitä, että uuden ja aiemmin merkityksettömänä pidetyn sanomalehden lukemiseen täytyy ehkä tietoisesti opetella ja samalla on vieroittauduttava entisen ja totutun lehden lukemisesta. Tottumus tuntuu liittyvän vahvasti paikallisuuteen, koska Aamulehden lukijoita koskeneen tutkimuksen mukaan ”osalle muualta muuttaneista haastateltavista tottumus Aamulehteen on pitkällisen ja aktiivisen opettelun tulos” (emt., 103–104).

Lapsuudenkodista saatavalla mallilla voi olla merkitystä siinä, miten ja millaisena mediankäyttö siirtyy myöhemmin osaksi oman arkisen elämän rutiineja. Tiettyyn sanomalehteen saatetaan kasvaa kiinni pienestä pitäen ja vanhemmat saattavat kannustaa lastaan pysymään samaisen sanomalehden lukijana tilaamalla lehteä jälkikasvulleen vielä sen jälkeen, kun lapsi on jo muuttanut pois kotoa. Toisaalta taas tottuminen toiseen sanomalehteen voi olla vaikeaa, jos kotoa on saatu vahva tietyn lehden lukemisen malli. (Ridell 2000, 106–107.)

4 Tutkimusasetelma

Selvitettyäni mediaetnografisen tutkimussuuntauksen vaiheita ja eri tutkijoiden esiintuomia näkemyksiä media-arjesta, rutiineista sekä mediankäytön merkityksellisyydestä tai merkityksettömyydestä pureudun seuraavaksi mediapäiväkirjojen avulla suomalaisten mediankäytön arkisiin merkityksiin ja rutiineihin 2000-luvun alkupuolen Suomessa. Laadulliselle tutkimukselle ja tässä tapauksessa erityisesti kulttuuriselle yleisötutkimukselle ominaiseen tapaan lähestyn mediapäiväkirjoja ja niiden kirjoittajien elämää näytenäkökulman kautta. Lähtökohtani on, Alasuutaria (1999c, 114) lainaten se, että ”kun tutkimusmateriaali mielletään näytteeksi, sitä ei pidetä (toisin kuin faktanäkökulmasta tarkasteltua tietoa) väittämänä todellisuudesta eikä todellisuuden heijastumana, vaan tutkittavan todellisuuden osana”. Tutkittavasta asiasta hankittu näyte edustaa tutkittavaa kohdettaan heikosti tai suppeasti, se voi olla peräti teknisesti ottaen huono, mutta näytenäkökulmasta lähdettäessä se ei voi tarjota väärää tietoa.

Näytenäkökulman pohjalta *Kohti kiinnostavaa journalismia* -tutkimushankkeen mediapäiväkirjat tarjoavat poiminnan suomalaisten mediankäytöstä tietyinä ajankohtana. Maantieteellisesti mediapäiväkirjat on kirjoitettu Helsingin, Tampereen, Jyväskylän ja Oulun seudulla, ja ne kiinnittyvät siten näillä alueella asuvien arkielämään.

Mediapäiväkirjoja tarkastelemalla pyrin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: *millaisena ihmisten mediankäyttö näyttäytyy heidän arkisessa, rutiinien kyllästävässä elämässään ja mitkä ovat ne hetket, tilanteet ja mediasisällöt, joissa ja joista syntyy erityisiä merkityksiä ihmisille.*

Luvussa 4 käsittelen tutkimusasetelmaa, jonka tärkeä osa on *Kohti kiinnostavaa journalismia* -tutkimushankkeen tekemä päiväkirja-asetelma. Toisin sanoen, hankkeen päiväkirjalle antama merkitys tutkimustyössä on antanut muodon myös tämän pro gradun tutkimusaineistolle eli analysoitaville mediapäiväkirjoille. Kerron myös päiväkirjamenetelmästä. Alaluvuissa selvennän aineiston koodausta ja erittelyn tapaa sekä aineiston tulkintaa.

4.1 Päiväkirja tutkimusmenetelmänä

Päiväkirjan käyttö sosiaalitieteiden aineiston tuottamisen metodina on jäljitetty peräti 1920-luvulle saakka, mutta esimerkiksi ajankäyttöä mittaava päiväkirja⁵ vakiintui sosiaalitieteiden käyttöön suuremmassa mitassa vasta 1960-luvulla. Varsinaiseen nosteeseen päiväkirjamenetelmä pääsi 1980-luvulla. Sosiaalitieteiden lisäksi ajankäyttöä on kartoitettu päiväkirjoin sittemmin myös taloustieteiden, sosiaalipolitiikan, kriminologian, antropologian ja psykologian tutkimuksissa. Menetelmää on arvosteltu pienistä osallistujamääristä ja etenkin ajankäyttöä mittaavan päiväkirjan osalta syyttävät sormet ovat osoittaneet heikkoudeksi myös ajankäytön kiinnittämisen kellonaikoihin. Tällä viitataan lähinnä siihen, että ihmisten on ylipäätään vaikea hahmottaa tietyn aktiviteetin parissa vietettyä aikaa. Myös menetelmän hiomattomuus analyttisena työkaluna on herättänyt kritiikkiä. Hiomattomuudella on tarkoitettu päiväkirjan ”kyvyttömyyttä erotella merkityksiä samanaikaisista tapahtumista” (Couldry, Livingstone & Markham 2007, 45–46).

Itsekin menetelmää hyödyntäneet Nick Couldry ja kumppanit (2007, 45) näkevät päiväkirjametodissa myös selviä etuja. Päiväkirjalla kerättävät tiedot sijoittuvat ajallisesti lähemmäksi sitä tapahtumaa, josta ylipäätään halutaan saada tietoa. Lisäksi päiväkirjat voivat sisältää yksityiskohtaista ja jopa kausittaista⁶ informaatiota tutkittavasta asiasta. Etnografisesta näkökulmasta huomattavin etu päiväkirjan käytössä on, että tutkittavien täyttyessä itse päiväkirjaansa siihen tulee mukaan jokapäiväiseen elämään liittyvää tietoa, jota tutkija ei pystyisi muulla tavoin saamaan.

Edellä mainittu sosiaalitieteissä suosittu ajankäyttöä kartoittava päiväkirjamenetelmä ei suinkaan ole ainoa päiväkirjamenetelmän muoto. Tutkimuksissa käytetään myös päiväkirjan ja haastattelun yhdistelmää⁷, jota on sovellettu erityisesti lääketieteellisessä tutkimuksessa. Yhdistetyn päiväkirja-haastattelu-metodin avulla tutkittavat pystyvät kertomaan paremmin esimerkiksi elämäänsä liittyvistä noloista asioista, joita haastattelussa olisi vaikea tuoda esiin. Etnografisessa tutkimuksessa tällaisen päiväkirjan käytöllä on mahdollista päästä siihen, että tutkijan osuus jää huomaamattomaksi, kun tutkittava saa itse kirjata haluamansa asiat ylös. (Couldry et al. 2007, 46.)

---

⁵ Engl. *time-use diary*

⁶ Kausittaisella Couldry et al (2007) tarkoittavat tutkittavan ajankäytössä tapahtuvaa, pidemmällä ajanjaksolla ilmenevää vaihtelua, joka päiväkirjamenetelmän avulla voidaan ottaa huomioon koko tutkimusjaksolta.

⁷ Engl. *combined diary-interview*

Valotan seuraavassa alaluvussa aluksi mediankäyttöä ”julkisen kytkennän” (*public connection*) kannalta tutkineen Couldry et alin (2007) soveltamaa päiväkirja-asetelmaa. Kiinnitän huomiota tähän tutkimukseen siksi, että se edustaa päiväkirjoja tutkimusmetodinaan käyttävää tuoretta, etnografisesti suuntautunutta mediatutkimusta. Lisäksi Couldry ja kumppanit ovat innoittaneet *Kohti kiinnostavaa journalismia* -tutkimushanketta. Tämän jälkeen kuvaan seuraavissa alaluvuissa metodia yleisemmin sekä kerron, missä yhteyksissä päiväkirjamenetelmää on käytetty mediaetnografisessa tutkimuksessa.

4.1.1 Couldry et al. ja muita päiväkirjamenetelmän soveltajia

Yksi Couldry et alin (2007) tutkimuksen metodisista lähtökohdista oli antaa osallistujien toimia ilman tutkijoiden mahdollisuutta vaikuttaa tulokseen. Vaikka laadullista haastattelututkimusta kulttuurisen tutkimuksen parissa pidetään yleisesti hyödyllisenä, siinä on Couldry et alin mielestä rajoituksensa esimerkiksi sen vuoksi, että haastattelupaikalla ja haastattelijalla on silloin väliä. Haastattelutilanteessa voi myös nousta esiin spontaaneja asioita, jotka eivät varsinaisesti kuulu tutkimukseen. Päiväkirjaa käytettäessä sen sijaan pystyy saamaan tietoa ilman, että päiväkirjan kirjoittajan mielipiteet muuttuvat koko ajan. (Couldry et al. 2007, 47.)

Couldry et alin (2007, 47–49) kolme kuukautta kestäneessä aineiston keruussa osallistujilta pyydettiin julkiseen kytkentään liittyvää päiväkirjaa viikoittain sen sijaan, että merkinnät olisi pitänyt tehdä päivittäin. Tutkijat arvelevat, että pitkässä tutkimusjaksossa päivittäinen kirjoittaminen olisi turhauttanut osallistujat. Ennen päiväkirjajaksoa ja sen jälkeen tutkijat haastattelivat osallistujat, minkä lisäksi tutkittavat osallistuivat tutkijoiden pitämiin ryhmätapaamisiin. Pisimmillään tutkijat saattoivat olla yhteydessä päiväkirjojen kirjoittajiin jopa vuoden ajan.

Yleisempää ajankäyttöä mittaavaa päiväkirjamenetelmää käytettiin myös John P. Robinsonin (1977) tutkimuksessa, jossa selvitettiin, mitä amerikkalaiset tekevät päivänsä aikana. Tässä tutkimuksessa 2 000 amerikkalaisen käyttöön annettiin lomakkeet, joihin he kirjasivat ajan, tekemisensä sekä sen alkamisen ja loppumisen, toiminnan paikan, kenen kanssa toiminto tapahtui sekä mitä toissijaisia toimintoja oli samaan aikaan käynnissä. Päiväkirjan täyttämisen lisäksi osallistujat haastateltiin ennen päiväkirjapäivää ja sen jälkeen. Ennen päiväkirjapäivää tehty haastattelu oli niin kutsuttu lämmittelyhetki. Päiväkirjapäivän jälkeisessä haastattelussa taas tarkistettiin, että osallistuja oli täyttänyt päiväkirjan oikein. Samalla haastattelijalla kaivoi esiin

päiväkirjapäivänä tapahtuneet kohokohdat, mielenkiintoiset keskustelut ja päivän aikana tapahtuneen mediankäytön. (Emt., 21–22.)

Silverstone, Hirsch ja Morley (1991, 207 ja 214) käyttivät jo 1990-luvun alussa mediankäytön, tai paremminkin ajankäytön päiväkirjaa yhtenä työkaluna etnografisessa tutkimuksessaan, joka koski informaatio- ja kommunikaatioteknologian kanssa elämistä perheessä. Muita käytettyjä metodeja olivat tutkimusta edeltänyt haastattelu, osanottajien havainnointi, kotitaloudesta tehdyt kartat, tietoverkon kaavio, perhealbumi, lista teknologioista ja haastattelu (emt., 212–219). Näistä mainitaan, että etenkin päiväkirja, kartat, kaaviot ja perhealbumit yhdessä toivat roppakaupalla lisätietoa tutkimukselle (emt., 217; ks. myös Drotner 2000, 172).

Silverstonen ja kumppaneiden tutkimuksessa päiväkirjan avulla haluttiin saada tietoa perheenjäsenten päivittäisistä toiminnoista sekä siitä, miten viestintä- ja mediateknologia sisältyi toimintoihin. Kyse oli siitä, missä, kenen kanssa ja millä teknologialla ihmiset käyttivät mediaa. Vaikka päiväkirjan pitäminen oli vain yksi osa tutkimusta, Silverstone et al (1991) pitivät metodia hankalana hallita. Myös päiväkirjan avulla saatujen tietojen koodaamisen tutkijat kokivat ongelmalliseksi. Tästä huolimatta he kertovat päiväkirjojen olleen analysoitavana lukemattomin eri tavoin ja niiden toimineen

avaimena kotitaloudessa asuvien yksilöiden liikkeisiin päivien ja viikon aikana, heidän yhdessäoloonsa ja erillään oloonsa, ja tietysti heidän toimintoihinsa teknologian kanssa, television katselu ja katsottavat ohjelmat, tietokoneella ja puhelimesta vietetty aika (Silverstone et al. 1991, 214).

Kaiken kaikkiaan tutkijat toteavat, että juuri päiväkirjan avulla perhe-elämän julkiset ja yksityiset puolet alkoivat tulla näkyviksi (emt., 214).

4.1.2 Päiväkirjamenetelmän soveltajia Suomessa

Yleisradion Yleisötutkimus toimi Suomessa tienavaajana myös päiväkirjamenetelmän hyödyntämisessä 1960-luvulla. Tuolloin ”päiväkirjametodiin perustuva tv-indeksitutkimuksessa selvitettiin tv-ohjelmien katselufrekvenssejä ja yleisömääriä” (Ruohomaa 2011, 68–69).

Kun päiväkirjamenetelmä otettiin Suomessa käyttöön sosiaalitutkimuksen kentällä 1960-luvulla, Anna-Maija Nurminen (1969) käytti sitä selvittäessään suomalaisten radionkuuntelun- ja television katselun tapoja. Analysoitava aineisto kerättiin 500–1000 vastaajalta, jotka viikon ajan merkitsivät

seikkaperäisiin lomakkeisiin seuraamansa radio- ja televisio-ohjelmat. Lomakkeet oli lähetetty vastaajille etukäteen. (Nurminen 1969, 121.)

Nurminen (1969, 120) kritisoi tuolloin vallalla ollutta ”tieteellisen tutkimuksen yleistä, perinteellistä ja metodologian oppikirjoissa esiteltyä käytäntöä”, jossa tutkimus lähtee yleisestä teoriasta edeten hypoteesin muodostamiseen ja sen testaamiseen. Näin menetellen tutkija itse asiassa tuottaa Nurmisen mielestä esimerkiksi ihmisten television katselutavat etukäteen ja testaa nämä oletukset sen jälkeen. Nurminen nostaa esille myös konkreettisemmän tavan tehdä yleisötutkimusta. Siinä tutkija selvittää ensin, mitä ohjelmia ihmiset seuraavat ja pohtii vasta tämän jälkeen, mikä teoria selittää television katselutavat. Nurmisen peräänkuuluttamaa katsantokantaa edustaa Grounded Theory -lähestymistapa, jossa ”teoriaa verrataan aineistoon, tunnistetaan teoriaan sopimattomien tapaukset ja jäljitetään syyt” (Koskennurmi-Sivonen 2007, 4).

Teoriasta liikkeelle lähtevän tutkimuksen kritiikki kohdistaa Nurmisen (1969, 120) mukaan huomion siihen, että hypoteesiaan testaamaan lähtevä tutkija unohtaa helposti ”joitakin sinänsä triviaaleja, mutta käytännössä merkityksellisiä asioita, jotka eivät sisälly teoreettiseen taustaan”. Mediaetnografian äänenpainoja jo muistuttavasti hän (emt., 120–121) puolustaa päiväkirjamenetelmää seuraavasti:

Mikään teoria Ville Virtasen persoonallisuuden ja hänen television katselunsa välisistä suhteista ei esimerkiksi ota huomioon sitä mahdollisuutta, että katselun määrä voi vähentyä, koska ulosottomies on vierailut Virtasilla ja vienyt tv-vastaanottimen. Ulosottomiehen käynti on tutkimuksen kannalta silloin virhelähde, joka tutkijan on teorian ulkopuolelta osattava ottaa huomioon.

Nurmisen kuvaama tilanne saattaa jäädä huomaamatta, jos esimerkiksi haastattelututkimusta tekevä etnografi ei osaa kysyä oikeita kysymyksiä. Päiväkirjaansa tutkittava todennäköisesti kirjoittaisi yllä olevan kuvitellun tilanteen.

YLE Yleisötutkimuksen, Jyväskylän yliopiston, Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkiston järjestämä *Yksi päivä mediaa* -kirjoitustapahtuma kolme vuosikymmentä myöhemmin on myös esimerkki kotimaisesta päiväkirjamenetelmää käyttäneestä tutkimuksesta. Kirjoitustapahtumassa suomalaisten haluttiin kirjoittavan päiväkirjansa yhdeltä tietyltä päivältä, joksi annettiin Aimon päivä 29. marraskuuta 2001. Tehtävänannossa kirjoittajien toivottiin kertovan mahdollisimman tarkasti ja omakohtaisesti siitä, miten he käyttävät mediaa, mutta tuovan myös esiin, mitä ajatuksia, havaintoja ja tunteita käytetty media heissä herätti.

Kaikkiaan 1 526 suomalaista lähetti Aimon päivän kirjoituksensa. Kirjoittajien ikähaarukka ulottuu 5-vuotiaasta 83-vuotiaaseen. (Kytömäki, Nirkko & Suoninen 2003, 10–11.)

Yhden päivän mediankäyttöä kuvaavan kirjoitustapahtuman idea tuli syksyllä 2001 YLE Yleisötutkimuksen tutkimuspäälliköltä Erja Ruohomaalta. Yhtiön yleisötutkimusosastolla oli kiinnostusta toteuttaa tällainen, uudentyyppinen tutkimushanke, jonka kautta katsottiin olevan ”mahdollista ymmärtää aiempaa syvällisemmin yleisöä ja sen mediakäyttöä yhtenä kokonaisuutena, sekä ymmärtää myös eri median merkityksellisyyttä ihmisten arjessa. On huomattavaa, että tavallisesti mediakäytön tutkimukset ovat rajautuneet median mukaan, jolloin kokonaiskuvaava joukkoviestinnän käytöstä ei ole ollut saatavissa”. (Kytömäki ym. 2003, 10.)

Yksi päivä mediaa -kirjoitustapahtuma toteutettiin nopealla aikataululla. Yhtenä kannustimena oli viedä tapahtuma läpi vielä vuoden 2001 aikana, koska digi-tv oli juuri aloittanut toimintansa. Järjestäjät tiedottivat tapahtumasta YLEn tekstitelevisiossa, internetsivuilla, televisiossa ja radiossa. Myös STT ja yli 30 sanomalehteä välittivät tiedon tästä tapahtumasta. (Kytömäki ym. 2003, 10.)

Kirjoitustapahtuman päiväkirjoissa toistuivat samat media-aiheet. Kirjoittajat kertoivat medioidensa kertoneen kaamoksen alkamisesta Lapissa, ensimmäisestä BSE-epäilystä Suomessa, Afganistanin sodan jatkumisesta, näyttelijä Esko Nikkarin sairauskohtauksesta, Badras-matoviruksen pelosta tietokonejärjestelmissä, Suomen Pankin johtajanimityksistä sekä Juuson ja Peltsin toilailuista Radio Mafiassa. Päiväkirjojen mukaan suomalaiset katsoivat Puuha-Peteä, Salattuja Elämiä, Kotikatua, Kokkisotaa, Kauniita ja Rohkeita, Tuttu Juttu Showta, Poliisi-TV:tä ja Teho-osastoa. Mediapäiväkirjojen lähettäjät katsoivat televisiosta juuri niitä ohjelmia, jotka olivat kyseisenä päivänä 10 katsotuimman joukossa. He myös lukivat Helsingin Sanomia ja kuuntelivat radiokanavia.

Kaikki tapahtumaan osallistuneet olivat aktiivisia kansalaisia, jotka käyttävät tiiviisti mediaa. He ylimalkaan saivat tiedon tapahtumasta, koska heillä oli radio auki, he lukivat siitä lehdestä tai olivat jotenkin muutoin median saavutettavissa. Lisäksi kirjoitustapahtuma nosti esiin, miten joukkoviestimiä käytetään ja mitä tietoisia merkityksiä niiden sisällöillä voi olla ihmisille. Otos on aika kelpo, mutta on huomattava, että tätä kautta ei kuultu niiden suomalaisten ajatuksia, jotka eivät syystä tai toisesta käytä mediaa. Tai sellaisten ajatuksia, jotka pitävät joukkoviestinten käyttöään arjen tapettina tai jotka syystä tai toisesta nolostelevat valintojaan.

4.2 Kohti kiinnostavaa journalismia -hankkeen päiväkirjat

Kohti kiinnostavaa journalismia -tutkimushankkeeseen osallistuneet, sosiaalisista verkostoista koostuneiden ryhmien edustajat saivat syksyllä 2010 tehtäväksi pitää mediapäiväkirjaa kolmen päivän ajalta. Yhteiseksi ajanjaksoksi kirjoittajille annettiin viikko 37, joka osui syyskuun puoleen väliin. Tältä viikolta päiväkirjaan sai kirjata tiedot miltä tahansa viikonpäivältä, kunhan päiviä olisi yhteensä kolme kappaletta. Päiväkirjamateriaalin tarkoituksena oli täydentää ryhmien keskusteluissa tuotettua aineistoa, jotta hanke saisi materiaalia myös arkisesta mediankäytöstä. (Heikkilä ym. 2011, 171.)

Mediapäiväkirjan kirjoittamista varten laadittu tehtävänanto oli viisiosainen. Kirjoittajia pyydettiin kirjaamaan valituilta päiviltä kaikki sen aikana käytetty media mukaan lukien lehdet, radio ja televisio sekä internet ja siellä käytettävät sosiaaliset mediat. Heitä pyydettiin kertomaan, mitä sisältöjä he seurasivat mediasta ja mihin he sitä käyttivät sekä kirjaamaan ylös mediaseurantansa kellon- tai vuorokaudenajat. Kirjoittajia pyydettiin myös mainitsemaan, missä tilanteessa he käyttivät mediaa, kenen kanssa ja kuinka keskittynyttä mediankäyttö oli. Lisäksi tehtävänä oli kommentoida mediasisältöjä ja niiden herättämiä ajatuksia. (Heikkilä ym. 2011, 179.)

Tehtävänannosta huolimatta mediapäiväkirjojen kirjoittajilla oli käytännössä vapaat kädet tehtävän toteuttamiseen, mikä näkyi myös päiväkirjojen vaihtelevassa muodossa ja tarkkuudessa.

4.2.1 Mediapäiväkirjojen kirjoittajat

Kohti kiinnostavaa journalismia -tutkimushankkeeseen osallistui yhteensä 74 henkilöä, joista mediapäiväkirjan kirjoitti 49 osallistujaa, eli lähes kaksi kolmesta hankkeeseen osallistuneesta. Päiväkirjoista yksi täytyi hylätä, koska kirjoittajan taustatietoja ei ollut saatavilla. Siten tässä pro gradu-tutkimuksessa eriteltyjä päiväkirjoja on kaikkiaan 48 kappaletta.

Kirjoittajat sijoittuvat kaikkiaan yhdeksään ryhmään, joista kolme oli pääkaupunkiseudulta, kaksi Tampereelta, kaksi Jyväskylästä, yksi Oulusta ja yksi Sastamalasta. Ryhmät koostuivat sosiaalisista, jo olemassa olevista verkostoista, jotka liittyivät esimerkiksi harrastukseen tai työelämään. Ryhmäläiset olivat pääsääntöisesti toisilleen tuttuja, mutta mediapäiväkirjojen kirjoittajina tutkimushankkeeseen osallistuneet toimivat kuitenkin yksilöinä. (Heikkilä ym. 2011, 169–170.)

Mediapäiväkirjan kirjoittajista 32 oli naisia ja 16 miehiä. Ikäjakauma oli 22–73 vuotta. Töissä kirjoittajista oli 37 ja työelämän ulkopuolella eläkkeen tai työttömyyden vuoksi heitä oli 11. Mainitsen tässä kirjoittajajoukon sukupuolen, ikäjakauman ja työtilanteen mukaisen jakautumisen vuoksi, että näillä tekijöillä voi olettaa olevan merkitystä mediankäytön luonteen sekä rutiinien kannalta.

4.2.2 Tutkimusajan mediaviikko

Aineiston tuottamisen ajankohdan eli vuoden 2010 viikon 37 televisiotarjonta (Finnpanel) sisälsi erilaisia sarjoja, ajankohtaisohjelmaa ja uutisia. Tutkimusviikon aikoihin oli meneillään muutama suuremman mittaluokan tosi-tv-ohjelma tai sarja, kuten MTV3:n *Tanssii Tähtien Kanssa* ja Subin *Big Brother*, suosikkisarjoja kuten YLE TV2:n *Taivaan Tulet*, MTV3:n *Diili* ja *Kadonneen jäljillä*, kestoparjoja kuten YLE TV1:n *Kotikatu*, MTV3:n *Salatut Elämät*, *Emmerdale* sekä *Kauniit ja Rohkeat*. Ajankohtaisohjelmaa tutkimusviikolla tarjosivat eri kanavien uutisten ohella YLE TV1:n *MOT*, *A-Talk*, *A-Studio* ja *A-Plus* ja YLE TV2:n *Ajankohtainen Kakkonen*.

Koko viikon katsotuimman ohjelma oli sunnuntaina esitetty *Tanssii Tähtien Kanssa* (MTV3), joka keräsi 844 000 katsojaa. Maanantainen *Salatut Elämät* -jakso (MTV3) sai 827 000 katsojaa, torstain *Uutiset ja sää* (YLE TV1) 789 000 katsojaa, tiistaina esitetty *Kadonneen jäljillä* (MTV3) 763 000 katsojaa, torstain *Urheiluruutu* (YLE TV1) 688 000 katsojaa, keskiviikon *Kymmenen Uutiset* (MTV3) 637 000 katsojaa ja maanantaina esitetty *MOT: Rasvainen kupla* (YLE TV1) 627 000 katsojaa.

Viikon 37 televisiotarjonnan 50 katsotuimman ohjelman joukosta löytyvät esimerkiksi 11. sijalta *MTV3 Live: Elämä Lapselle Konsertti* (514 000 katsojaa), 13. sijalta *Kotikatu* (490 000 katsojaa) ja 18. sijalta *Big Brother Talk Show* (455 000 katsojaa).

Kanavittain tarkasteltuna MTV3:n ohjelmat keräsivät viikon 37 aikana eniten katsojia. Myös YLE TV1 pärjasi vertailussa hyvin. YLE TV2:n ja Subin kanavien paraskin ohjelma jäi alle 500 000 katsojan, ja Nelosen viikon katsotuimman ohjelma *Pirates of the Caribbean* -elokuva jäi jo alle 400 000 katsojan. Nelosen katsotuimmat ohjelmat olivat kolmen kärjellä nimenomaan elokuvia, jotka esitettiin viikonloppuna. Väliin kiilasi vain yksi sarja *Nurse Jackie* maanantaina.

Yksikään kanavien YLE FST, YLE Teema, TV Viisi, Liv, SuomiTV, MusicTV ja The Discovery Channel ohjelmista ei päässyt viikon 37 televisiotarjonnassa sadan katsotuimman ohjelman listalle. Kuitenkin YLE Teeman ohjelmat *Konsertissa: Juice*, *Venäjän halki 30 päivässä* ja *Lähikuvassa: Juice Leskinen* keräsivät lähelle 150 000 katsojaa. Muutamat ohjelmat kuten *Saaristolaislääkärit* (YLE FST), *Villit nettivideot* (JIM) ja *Wild Wild West* -elokuva (TV Viisi) hätyyttelivät 100 000 katsojan rajaa.

Päiväkirjojen kirjoittajat lukivat vuoden 2010 viikolla 37 maamme seitsenpäiväisistä lehdistä *Helsingin Sanomia*, *Aamulehteä*, *Kalevaa* ja *Keskisuomalaista*. Lehdet käsittelivät pääaiheinaan Ruotsin valtiopäivävaaleja ja Suomen pääministerin Matti Vanhasen jääviysepäilyä niin sanotussa vaalirahakohussa. Ensimmäisen naispiispan Irja Askolan virkaansa vihkeminen, maailman suuren matkustajakoneen vierailu Helsinki-Vantaan lentokentällä ja Nokian sekavat johtajakuviot ylittivät myös uutiskynnyksen kaikissa lehdissä.

Ajankohtaisia asioita olivat aineiston keruun ajankohtana lisäksi Iranin ex-diplomaatin toiveet saada turvapaikka Suomesta. Sanomalehdet uutisoivat Pohjanmaa-laivan lähdöstä Somalian rannikolle merirosvojahtiin ja käsittelivät energiaveroasiaa. Tampereella Särkänniemen delfinaariossa kuollut delfiininpoikanen sai palstatilaa samaten kuin Oulussa tapahtunut tärpättisäiliön räjähdys. Lehdissä oli tutkimusajankohtana myös useita ruoka-aiheisia juttuja, kuten keskustelua hyvistä ja pahoista rasvoista.

Urheilun osalta sanomalehdet kertoivat esimerkiksi siitä, kuinka Vimpelin Veto vei miesten pesäpallomestaruuden ja Rafael Nadal voitti US-Open -tennisturnauksen ja millä tavalla jääkiekon SM-liiga pyörähtää käyntiin. Kulttuurin puolella lehdet käsittelivät kirjailija Riikka Pulkkinen *Totta* -esikoisromania ja aiemmin elokuussa kuolleen iskelmä- ja oopperalaulaja Mauno Kuusiston elämänvaiheita. Myös *Lordi*-yhtyeen uusi levy sai lehdissä huomiota.

4.3 Päiväkirja-aineiston koodaus ja erittelyn tapa

4.3.1 Ensimmäisen vaiheen koodaus

Saadakseni otteen päiväkirjojen kirjoittajien arkisesta mediankäytöstä, laadin aineiston ensimmäisen vaiheen koodaamisen tekemiseksi rungon (LIITE 2), johon merkitsin vaakariveille

omiin ruudukoihinsa tiedot mediankäytön paikasta, käytetystä mediasta, lajityypistä, käytön kuvauksesta, kestosta ja kenen kanssa mediaa käytettiin. Viimeinen ruudukko oli varattu kirjoittajien mieleen jääneille asioille ja kommenteille, kuten juttujen aiheille. Koodausrunгон pystysarakkeisiin puolestaan tulivat ruudukot aikajaksoille. Aamu sai kolme ruutua eli yhden jokaista mediapäiväkirjakirjausta varten, samoin aamupäivä, päivä, iltapäivä, ilta ja yö. Koodausrunгон avulla halusin selkeyttää päiväkirjojen sisältöjä, koska yhdenkään vastaajan kirjoitelma ei ollut samanlainen.

Kuvan saamiseksi mediankäytön paikasta, ajasta ja käytetystä mediasta ensimmäisen koodauksen runko osoittautui toimivaksi. Pienten ruudukoiden ansiosta en voinut koodaajana sortua liikaan laverteluun eikä koodaus siten karannut käsistä. Taulukko myös selkeytti ja systematisoi päiväkirjojen paikoin sekavia muotoja. Lisäksi koodausprosessi etäännytti minua tutusta aineistosta. Koin hankalaksi asiaksi ainoastaan sen, että taulukko täytti yhden A4-arkin molemmilta puolilta. Alun perin halusin taulukosta riittävän suuren, jotta kirjoittajien tekstiotteet ja kommentit mahtuisivat mukaan. Halusin myös, että koko päivän kirjo olisi yhdellä paperilla. Tulostusteknisistä syistä päädyin kuitenkin A4-versioon, sillä halusin tehdä koodaukset manuaalisesti kynällä.

Merkitsin koodauksen yhteydessä jokaiselle kirjoittajalle oman tunnisteen (LIITE 1), jotta pystyin myöhemmin yhdistämään tietyn koodauksen tiettyyn päiväkirjaan. Tunniste muodostuu systemaattisesti osallistujan ryhmän numerosta (1–9), kirjoittajan sukupuolesta (N/M), iästä ja siitä, onko kirjoittaja töissä vai ei (TÖ/ETÖ). Aineiston käsittelyn seuraavassa vaiheessa tunniste auttoi havaitsemaan, mitkä tekijät liittyvät mihinkin, esimerkiksi ikä tai työssä käyminen tiettyyn mediankäytön tapaan. Tunnisteeseen liittyvät tiedot taas ovat hankkeen tekemästä henkilötietolomakkeesta. Kirjoittajien sitaatteja käyttäessäni olen lyhentänyt tunnisteiden siten, että vain kirjoittajan sukupuoli ja ikä jäävät näkyviin, eikä osallistujia ole mahdollista tunnistaa.

Aloitin ensimmäisen koodauksen merkitsemällä taulukon pystysarakkeiden aikajänteelle kunkin kirjoittajan valitsemat päivät, joita oli siis yhteensä kolme. Vaakarivien täyttämisen aloitin ensimmäisestä ruudusta eli mediankäytön paikasta. Lähes jokaisessa päiväkirjassa paikka joko mainittiin erikseen tai tuotiin esiin käytön yhteydessä. Lisäksi paikan pystyi usein helposti päättelemään siitä, millä tavalla mediankäytön ympäristöä kuvattiin. Vain kuudessa päiväkirjassa jonkin käyttöajankohdan paikka jäi epäselväksi. Suurin osa paikan merkinnöistä koski kotia, sen jälkeen useimmin tulivat mainituiksi työpaikka ja auto.

Niukkojen päiväkirjojen tapauksissa tein päätelmiä. Esimerkiksi kirjoittajan R7N68TÖ päiväkirjamerkinnot olivat lyhyitä, mutta koodauksen kannalta selviä. Peräkkäiset päivät (maanantai, tiistai ja keskiviikko) olivat kyseisellä kirjoittajalla samanlaiset; aikajanalla kulkivat aamu, päivä ja ilta. Niihin hän merkitsi samat rutiinit; aamukahville lehden lukemisen, päivälle radionkuuntelun tai lehden selailun kahvihuoneessa, ja iltaruudut täyttyivät *Kauniista ja Rohkeista* sekä muista televisio-ohjelmista. Näistä muista tiedoista oli helppo päätellä, että kirjoittaja käytti aamulla mediaa kotona, päivällä töissä ja illalla kotona. Paikan koodaus havainnollistaa sen, että pelkkä tietojen poimiminen ei useinkaan riittänyt. Lisäksi luin päiväkirjan aina ensin kokonaisuudessaan ennen kuin aloin merkitä tietoja ruudukkoon.

Koodausrunгон toiselle vaakariville eli käytetyn median kohtaan kirjoitin kaikki mainitut mediat siinä järjestyksessä kuin kirjoittaja oli ne kirjoittanut. Esimerkiksi aamut saattoivat koostua useasta käytetystä mediasta, kuten sanomalehdestä, radiosta ja televisiosta. Lehtien nimet lyhensin tilan säästämiseksi kirjainmerkeiksi, esimerkiksi Helsingin Sanomat HS:ksi ja Aamulehden AL:ksi. Käytetyn median ruudukkoon kirjoitin televisio-ohjelman nimen, jos se mainittiin. Muutoin kirjasin, mikä ohjelmatyyppejä mainittu televisio-ohjelma on: uutiset, sarja tai elokuva.

Joissakin tapauksissa päiväkirjaan oli merkitty mediankäytöksi pelkkä television katsominen. Silloin kirjoitin ruudukkoon pelkän lyhenteen TV. Vastaavaan tapaan toimin radio-ohjelmien osalta. Internetin käyttö mainittiin päiväkirjoissa koodauksen kannalta ensin hankalasti, sillä useimmat kirjoittajat mainitsivat yksityiskohtaisesti lyhyetkin vierailut eri sivustoilla. Siksi en eritellyt internetin käyttöä mediankäytön ruudukkoon muutoin kuin Facebookin ja sähköpostin käytön sekä mahdolliset sanomalehtien internetsivuilla vierailut.

Kolmannen pystysarakkeen tiedot koskivat käytettyä mediaa välineenä, mikä tarkoitti käytetyn median kuvausta. Välineen kirjaaminen kuhunkin sarakkeeseen oli helppoa, sillä jos käytetty media oli mainittu, oli myös väline yleensä mainittu. Tässä täytyi kuitenkin olla tarkkana. Jotkut osallistujista esimerkiksi merkitsivät käyttämäkseen mediaksi jonkin sanomalehden, mutta teknologiana saattoikin olla paperilehden sijaan internet.

Neljänteen pystysarakkeeseen kirjoitin mediankäytön kuvaukset, joiden koodaus oli haasteellisempaa kuin edeltävien tietojen koodaus. Haasteellisuudella tarkoitan sitä, että käytön kuvausten tiedot täytyi lukea tarkemmin päiväkirjamerkintöjen sisältä, kun muut tiedot oli kirjoitettu selvästi merkinnöiksi. Samalla juuri käytön kuvaukset alkoivat vaikuttaa

päiväkirjamerkinnöistä tärkeimmiltä silmälläpitäen tutkimuskysymyksiini vastaamista ja niihin liittyvää aineiston tulkintaa. Käytön kuvaukset tarjosivat aineksia pohtia, kuinka keskittynyttä mediankäyttö on ja mihin arkisiin tilanteisiin se kulloinkin liittyy. Myös arkiset rutiinit ja mediarutiinit alkoivat hahmottua käytön kuvauksia koodatessa.

Päiväkirjoissa mediankäyttöä kuvattiin sekä tyyllillisesti että sisällöllisesti kirjavasti, mutta pystyin koodaamalla tiivistämään ja selventämään kuvaukset hyvin. Näkyviin hahmottui esimerkiksi erilaisia sanomalehden lukemisen tapoja, silmäilyä ja lehden alusta loppuun saakka lukemista. Myös arkiseen mediankäyttöön liittyvä muu toiminta sai hahmoa. Ainoa ongelma tässä osiossa oli ruudukon pieni tila, mikä tuntui erityisesti kirjoittajan R9M40TÖ päiväkirjaa koodatessa. Kirjoittaja teki päiväkirjamerkinnät luettelomaisesti, jolloin jokaisen käyttöajan kohdalla oli esimerkiksi yksityiskohtaiset merkinnät internetsivuilla vierailuista. Jouduin tiivistämään tietoja niin paljon, että päiväkirjamerkinnöistä ei saa irti muuta kuin sen, että kirjoittaja on erittäin ahkera internetin käyttäjä. Kirjoitin pidemmät ja mielenkiintoiset käytön kuvaukset myös viimeiseen ruudukkoon, jossa oli runsaammin tilaa mieleen jääneille asioille ja käytön kommentteille. Kuudessa päiväkirjassa ei ollut lainkaan käytön kuvausta.

Käytön keston koodaus oli vaikeaa tietojen vajavaisuuden vuoksi. Lisäksi päiväkirjoissa median käyttöön kulunut aika oli merkitty vaihtelevasti kellonaikoina tai minuutteina. Merkitsin tiedot ruudukkoon sen mukaisesti, miten kirjoittaja itse oli merkinnyt ajat. Kellonajat ilmaisivat päiväkirjoissa yleensä ohjelman alkamis- ja päättymishetkeä, mutta ne saattoivat viitata myös esimerkiksi töihin lähtemisen aikaan. Minuuteilla kerrottiin lähinnä lukemiseen tai internetin käyttämiseen kulunutta aikaa. Tunneittain ilmaistiin esimerkiksi tietyn television-ohjelman keskittyneeseen seuraamiseen kulunut aika. Peräti 28 kirjoittajaa mainitsi aikatiedot joko minuutteina tai kellonaikoina. Kestoajan maininneiden määrä nousee yli kolmeenkymmeneen, jos ottaa mukaan satunnaisesti ajan ylös kirjanneet. Kaksitoista kirjoittajaa ei kertonut mediankäyttöön kulunutta aikaa ollenkaan.

Vähiten tietoja kirjoittajat antoivat siitä, kenen kanssa he käyttivät mediaa. Aluksi kirjoitin tiedot tunnollisesti ylös arvellen, että jos seuraa ei mainittu, päiväkirjan kirjoittaja oli käyttänyt mediaa yksin. Havaitsin kuitenkin nopeasti, että tällaista tulkintaa ei voi tehdä. Siksi aloin jo toisen ryhmän päiväkirjojen koodauksen jälkeen kirjoittaa käyttöseuran ylös vain silloin, jos päiväkirjan kirjoittaja erikseen mainitsi seuransa. Muutoin en enää oletanut, että kirjoittaja olisi aina käyttänyt mediaa

yksin. Päiväkirjojen tietojen pohjalta ei pystykään tulkitsemaan sitä, kuinka paljon kirjoittajat käyttivät mediaa yksin ja kuinka suuri osa oli seurassa tapahtuvaa käyttöä.

Viimeisen sarakkeen tiedot ovat koko koodausprosessin kirjavimmat. Päiväkirjan kirjoittajia pyydettiin kertomaan, mitä heille jäi mieleen tutkimusajan mediankäytöstään. Kirjoitin osan heidän yleisiä mediaan liittyviä ajatuksistaan tiivistetysti ylös. Samoin kirjoitin ruutuun päiväkirjojen kirjoittajien kommentteja uutisista, ohjelmista ja mediankäytöstä. Monen kirjoittajan päiväkirjamerkinnöistä pystyi lukemaan esimerkiksi sen, miksi tietyn median käyttö oli keskittynyttä tai mitä mieltä he ovat jostakin mediasta. Tähän osioon koodasin tiedot vahvasti sen mukaan, mitä itse pidin tärkeänä tai mielenkiintoisena tutkimuskysymysteni kannalta eli tavalla tai toisella arkisen mediankäytön *merkitystä tai merkityksettömyyttä korostavana*. Esimerkiksi kirjoittaja R1M22TÖ oli mielestäni kiinnostava sen vuoksi, että hän katsoi iltaisin televisiota, mutta antoi samalla ymmärtää väheksyvänsä television katselua. Kirjoitin hänen kommenttinsa viimeiseen ruutuun, jotta muistaisin aineistoa tulkitessani ottaa huomioon tämän tutkimuskysymysteni kannalta tärkeän mediankäytön kohdan.

4.3.2 Toisen vaiheen koodaus

Aineiston seuraavan vaiheen käsittelyä varten laadin uuden taulukkomuotoisen koodausrunгон (LIITE 3). Taulukon vaakariville merkitsin ensimmäiseen ruutuun kirjoittajia koskevan päiväkirjan tunnisteiden ja seuraavaan päiväkirjamerkintöjä koskevat päivät. Päivien merkitsemisen tein, jotta pystyisin varsinaisessa tulkintavaiheessa tarkastelemaan esimerkiksi sitä, eroavatko arkipäivien ja viikonlopun mediankäytöt toisistaan. Kaiken kaikkiaan halusin toisen vaiheen koodauksella saada vastauksen siihen tutkimukseeni keskeiseen kysymykseen, *millaisena ihmisten mediankäyttö näyttäytyy heidän arkisessa, rutiinien kyllästävässä elämässään*.

Lähdin hakemaan vastausta tutkimuskysymykseeni yhdistämällä toisen vaiheen koodauksessa mediankäytön paikan ja käytetyn median kuvaukset. Tässä ensimmäisen vaiheen koodaustiedot tarjosivat pohjan. Ensimmäisessä koodauksessa huomasin, että päiväkirjojen kirjoittajat olivat kirjanneet parhaiten ylös paikan, jossa he käyttivät mediaa, sekä välineen, jota he käyttivät. Tutkimuskysymysten kannalta mediankäytön kuvaukset ovat hyvin tärkeitä, sillä ne avaavat näkymän käytön luonteeseen.

Ennen toisen vaiheen koodauksen aloittamista tein vielä paikalle, medialle ja kuvaukselle omat, toisistaan erottuvat koodit. Paikan koodit merkitsin kirjaimilla a-g (a=koti, b=työ, c=auto, d=julkinen liikenne, e= mökki, f= yleinen tila ja g=muu tila). Median koodit merkitsin välineen kirjainlyhenteillä. Yhdistin sanomalehden ja aikakauslehden paperilehdeksi (PL). Muut koodit olivat TV=televisio, R=radio, I=internet ja MU=musiikki. Käytön kuvauksen koodiksi merkitsin numeroilla 1–14 (1=keskittynyt, 2=satunnainen, 3=silmäily, 4=selailu tai surffaus, 5=päivitys, 6=rutiini, 7=taustalla, 8=ajankulu, 9=hyötykäyttö, 10=herätys, 11=aamiaisella, 12=matkalla, 13=tiedonhaku ja 14=”kun mahdollista”).

Toisen vaiheen koodaus etäännytti minua entisestään tutusta aineistosta ja avasi uusia tulkintamahdollisuuksia. Aluksi taulukko ei tuntunut toimivalta, koska kirjoitin paikan, median ja kuvauksen koodit kaikki kiinni toisiinsa, vaikka niitä olisi ollut kaksi tai kolmekin yhteen ruudukkoon merkittäväksi. Ensimmäisen koodauksen pohjalta kävi nimittäin ilmi, että moni päiväkirjan kirjoittaja oli merkinnyt käyttäneensä tiettyä ajanjaksona mediaa useassa paikassa. Parhaimmillaan yhteen aamun ruudukkoon täytyi siis merkitä käyttöpaikaksi koti, auto ja työ. Tämä taas aiheutti ongelman toisen vaiheen koodaukselle, koska paikkakoodien merkitseminen peräkkäin ei selkeyttänyt vaan sekoitti tarkastelua. Ratkaisin ongelman kirjoittamalla paikan, median ja kuvauksen koodit omiksi sarjoikseen; esimerkiksi *koti-televisio-keskittynyt* eli koodina *a-TV-1*. Jos samalle ajankohdalle oli useampia merkintöjä, kirjoitin ne muotoon *a-TV-1 c-R-12 b-I-5*. Tämä koodiryhmä esimerkiksi kuvaa siirtymistä paikasta toiseen ja liikkumista niiden välillä eli vaikkapa kodista keskittyneen television katsomisesta automatkalle radion ollessa auki, päättyen työpaikalle internetin äärelle uutisia seuraamaan tai sinne sisältöjä päivittämään.

Käytin koodauksessa aikamääreinä ensimmäisen koodauksen aikoja, eli aamua, aamupäivää, päivää, iltapäivää, iltaa ja yötä. Puhun näistä koodauksen ajoista selvyiden vuoksi myöhemmin *ajanjaksoina*. Toisen vaiheen koodauksen lopuksi lajittelin taulukon tiedot vielä ajankohdittain niin, että sain kaksi uutta sivutaulukkoa. Niistä ensimmäisessä järjestin koodit aakkosjärjestyksessä pystysarakkeittain. Tästä taulukosta näkee siis yhdellä silmäyksellä sen, mitä koodiryhmää on eniten ja millä ajanjaksolla (*aamu-aamupäivä-päivä-iltapäivä-ilta-yö*) on eniten koodeja eli toisin sanoen eniten mediankäyttöä. Toiseen taulukkoon lajittelin koodiryhmät käyttäjien sukupuolen mukaan.

4.4 Aineiston tulkintaprosessin kuvaus

Toisen vaiheen koodauksen jälkeen siirryin tekemään varsinaisia tulkintoja taulukoihin kirjattujen koodien (esimerkiksi *a-PL-11*) ja koodiryhmien (esimerkiksi *a-PL-11 c-R-12 b-I-5*) pohjalta. Aloitin prosessin tarkastelemalla aluksi käyttäjäkohtaisia koodiryhmiä eli tiettyyn paikkaan, mediaan ja käyttöön liittyviä rutiineja. Lisäksi tarkastelin, toistuvatko rutiinit samalla käyttäjällä ja onko muilla käyttäjillä samoja rutiineja. Tarkastelin myös sitä, esiintyykö käyttäjillä vain tiettyyn ajanjaksoon kiinnittyviä koodiryhmiä eli mediankäyttöä vai vaikuttaako esimerkiksi arki tai viikonloppu mediankäytön rutiineihin.

Toisen vaiheen koodauksen ensimmäisestä sivutaulukosta laskin mediankäytön esiintymiset erikseen kaikille ajanjaksoille. Näissä laskelmissa en vielä ottanut huomioon mediankäytön kuvausta, sillä halusin saada selville, mitä mediaa käytettiin eniten tai vähiten kullakin ajanjaksolla. Käyttäjät on ensimmäisestä sivutaulukosta häivytetty pois. Toisen sivutaulukon pohjalta puolestaan tein vertailuja naisten ja miesten mediankäytöstä ja rutiinien eroavaisuuksista.

5 Tulokset

Tutkimuksen tulokset jakaantuvat kaksiossaisten tutkimuskysymysten valossa kahteen eri osaan. Pyrin ensimmäisessä alaluvussa valottamaan mediankäytön rutiinien ilmenemistä ja käytön eri vuorokaudenajoille jakaantumista tarkastelemalla vastaamaan, *millaisena ihmisten mediankäyttö näyttäytyy heidän arkisessa, rutiinien kyllästävässä elämässään*. Tulkitsen rutiineja toisen vaiheen koodausprosessissa tekemiäni havaintojen pohjalta. Toisessa alaluvussa tarkastelen päiväkirjamerkintöjä tehneiden ihmisten kerronnan pohjalta arkisen mediankäytön merkityksiä eli sitä, *mitkä ovat ne hetket, tilanteet ja mediasisällöt, joissa ja joista syntyy erityisiä merkityksiä ihmisille*. Lainaamani sitaatit ovat lyhyitä esimerkkiotteita päiväkirjojen teksteistä, joita olen tulkinnut koodausprosessin rinnalla.

5.1 Mediankäytön järjestäytyminen rutiineiksi

Mediapäiväkirjojen perusteella päivittäinen mediankäyttö painottuu selvästi aamuun ja iltaan käytön ollessa – ei kovinkaan yllättävästi – vähäisintä yöllä. Tavallisesta hereillä olemisen ajasta aamupäivään sijoittui vähiten mediankäyttöä. Pällekkäistä tai lomittaista käyttöä esiintyi tavallisimmin aamulla ja toiseksi eniten illalla.

Seuraava taulukko (Taulukko 1) tiivistää eri medioiden käyttötapaukset eri vuorokauden aikoina:

	Paperi- lehti	Televisio	Radio	Internet	Musiikki	Yhteensä
Aamu	106	31	62	41		240
Aamupäivä	8	2	6	21		37
Päivä	26	3	13	38		80
Iltapäivä	27	18	13	30	2	90
ilta	21	124	12	40	1	198
Yö	1	3	1	4		9
Yhteensä	189	181	107	174	3	

Taulukko 1: Mediatapahtumat eri vuorokauden aikojen mukaan

Mediapäiväkirjojen valossa aamuisin ylivoimaisesti käytetyin media on paperilehti. Aamupäivisin eniten medioista käytetään internetiä. Päivisin ja iltapäivisin internet ja paperilehti ovat lähes yhtä käytettyjä medioita. Päivisin medioista televisiota käytetään erittäin vähän. Iltaisin televisiota taas käytetään eniten.

Jo kolmen päivän tarkastelujakson perusteella on selvää, että mediankäytössä ilmenee tiettyjä rutiineja. Ne jäsentyvät hyvin usein *tietyn median välineen ja lajityypin käytön ympärille*. Rutiinit ovat myös *sidottuja aikaan ja paikkaan*. Medianrutiinit olivat vankat esimerkiksi työssäkäyvällä keski-ikäisellä naisella, joka aamuisin luki lehteä ja katsoi televisiota aamupalalla sekä kuunteli radiota työmatkalla. Myös iltapäivällä hän kuunteli kotimatalla radiota. Illan aikana hän katseli keskittyneesti televisio-ohjelmia ja luki lehtiä keskittyneesti. Samat mediarutiinit toistuivat hänen arjessaan keskiviikkona, torstaina ja perjantaina.

Vieläkin vakiintuneemmat mediankäytön rutiinit olivat niin ikään keski-ikäisellä mutta työttömällä naisvastaajalla, jonka päivät olivat mediankäytön osalta täsmälleen samanlaiset niin torstaina, perjantaina kuin lauantaina. Näin säännönmukaiset mediankäytön tavat näyttävät kyseisellä naisella liittyvän juuri siihen, ettei hän ollut työelämässä. Sen lisäksi, että hänen mediankäyttönsä on erittäin vakiintunutta, se on selvästi myös *päivää rytmittävää*. Aamuisin hän herää radion avulla ja lukee lehtiä aamupalalla, aamupäivisin on internetin kautta tapahtuvan uutispäivityksen vuoro, iltapäivisin hän katselee televisiota ajankulukseen ja illalla keskittyneesti. Yöllä on taas internetin hyötykäytön vuoro.

Rutiinit ilmenivät myös toisella tapaa kuin vain mediankäytön keskittymisenä tiettyyn ajanjaksoon, paikkaan ja mediaan. Esimerkiksi kolmikymppisellä töissä käyvällä opiskelijamiehellä sanomalehden lukeminen oli *aamuun kuuluva, paikatton rutiini*, sillä hänen olinpaikkansa oli jokaisena päiväkirjan päivänä eri, mutta jokaiseen aamuun sisältyi lehden lukeminen. Lukemisen kuvaus kuitenkin vaihteli sen mukaan, oliko hän kotona, (maanantai), yleisessä tilassa (tiistai) vai vieraspaikassa (keskiviikko). *Tiettyyn ajanjaksoon* kohdistuva mediankäytön rutiini puolestaan jäsensi esimerkiksi nelikymppisen työssä käyvän miehen elämää, sillä muuten sangen sekalaiseen ja selvästi keskittymättömään mediankäyttöön sisältyi välinerutiini; hän katsoi aina illat televisiota ilman kummempia ohjelmahuomioita.

Kuten edellä jo nousi esiin, työelämä tai sen ulkopuolella oleminen vaikuttaa siihen, millaisia rutiineja ihmisten mediankäytön ympärille muotoutuu – tai ylipäätään, muotoutuuko niitä. Toisin sanoen *mediankäyttö tai sen käyttämättömyys riippuu ajankäytöstä*, ja se taas liittyy vahvasti elämäntilanteeseen. Esimerkiksi kahden yli 60-vuotiaan miehen mediarutiinit olivat lähes identtiset, mutta niin olivat miehetkin ikää, sukupuolta ja työelämään kuulumattomuutta myöten. Molempien ensisijainen mediankäytön aamurutiini oli keskittynyt paperilehden lukeminen. Toissijainen aamurutiini sitä vastoin oli toisella miehellä internetin hyötykäyttö ja toisella miehellä keskittynyt television katselu. Iltaisin molemmat katselivat televisiota ajankulukseen (eivät toki yhdessä, vaan kodeissaan).

Arjen ja viikonlopun mediankäytön rutiinit poikkesivat päiväkirjan pitäjien joukossa hieman toisistaan. Erot eivät kuitenkaan ole mainittavia, mikä johtuu pitkälti siitä, että mediapäiväkirjojen kirjoittajat saivat itse valita, miltä päiviltä he tekevät merkintänsä. Kirjoittajista vajaa kolmasosa teki merkintöjä viikonlopun ajalta. Heistä kahdella mediankäytön paikka muuttui kotoa mökille. Toisessa käyvän lähes nelikymppisen naisen aamurutiinina toimiva keskittynyt paperilehden lukeminen siirtyi lauantaina aamupäivälle, kun taas keski-ikäisen arkisin työskentelevän naisen arki-aamujen niin kiireinen mediankäytön rutiini seestyi lauantaina keskittyneeseen television katseluun ja keskittyneeseen paperilehden lukemiseen.

Naisten ja miesten mediankäytön vakiintuneet arkiset käyttötavat erosivat hieman toisistaan. Naisilla rutiininomainen mediankäyttö painottui aamuun, kun taas miehet käyttivät mediaa rutiininomaisesti muulloin paitsi aamupäivällä. Miesten joukossa poikkeuksia olivat kuitenkin työelämän ulkopuolella jo olevat eläkeläiset, joilla mediarutiinit jäsensivät vain aamua ja iltaa. Selvännän seuraavissa alaluvuissa mediankäytön jakautumista eri vuorokaudenaikoina ja tarkastelen sitä, miten rutiinit eri aikoina ilmenevät. Sivuutan tarkastelussa musiikin osuuden, koska se mainittiin päiväkirjoissa vain kolme kertaa.

5.1.1 Aamu paperilehden parissa

Paperilehden lukeminen aamuisin kotona näyttää pitäneen edelleen pintansa osana ihmisten aamutoimia (vrt. esim Ridell 2000), sillä siihen viitattiin aamuisen mediankäytön osalta ylivoimaisesti useimmin (106 kertaa, vertailun vuoksi radioon viitattiin 62 kertaa). Lehden lukeminen on aamuisin luonteeltaan keskittynyttä ja tuntuu edelleen kuuluvan aamupalan tai -

kahvin yhteyteen. Lehteä myös selailtiin, mutta tällöin muuta mediakäyttöä ei samalla ajanjaksolla ilmennyt. Selailu vaikuttaa liittyvän kiireeseen ja sirpaleiseen mediankäyttöön (vrt. myös Hujanen 2007). Sen sijaan keskittyneen paperilehden lukemisen lisäksi jotkut ihmiset katselevat televisiota keskittyneesti ja jotkut myös kuuntelevat radiota niin ikään keskittyneesti.

Aamuisin ihmiset katselivat televisiota vähemmän kuin kuuntelivat radiota tai käyttivät internetiä. Television katselu näyttäytyi aamuisin myös toisarvoisena toimintona, sillä se mainittiin yleensä vasta paperilehden mainitsemisen jälkeen ja kuvaukset osoittavat television olleen pitkälti aamutoimien taustalla ja uutispäivityksiä varten.

Radion käyttö aamuisin jakaantui kotona tapahtuvaan kuunteluun ja autossa tapahtuvaan kuunteluun. Kotona radion rooli aamurutiineissa osoittautui yllättävänkin monipuoliseksi, sillä radiota kuunneltiin keskittyneesti, mutta toisaalta radio liittyi aamulla heräämiseen ja se toimi myös taustaaänenä. Radion kuuntelu arvotettiin kotona yleensä paperilehden lukemisen edelle. Autossa tapahtuva radion kuuntelu taas sijoittui kaiken muun aamun mediankäytön jälkeen, eikä sitä juuri kuvailtu. Internetin osuus aamun mediarutiineissa liittyi sekä hyötykäyttöön että surffaamiseen. Vain muutamat ihmiset käyttivät nettiä aamun ainoana mediana kotona. Pääosin internetin käyttämisen mainitsivat ne, jotka myös lukivat aamuisin keskittyneesti paperilehteä. Aamulla internetissä surffaaminen kuului lähinnä työpaikan mediankäytön piiriin.

5.1.2 Vähäkäyttöinen aamupäivä

Aamupäivän kaiken kaikkiaan vähäinen mediankäyttö kietoutui selvimmin internetin käytön ympärille, kun ihmiset päivittivät kotona ja työpaikalla uutisia ja toimittivat netissä muita asioita. Työpaikalla myös internetin hyötykäyttö osoittautui vahvaksi toiminnoksi, mutta en kutsuisi sitä rutiiniksi. Koska ihmiset kirjasivat aamupäivän kohdalle ylimalkaan vain vähän mediankäytöstään, olisi huono todeta, että selkeitä mediankäytön rutiineja ilmenisi.

5.1.3 Tasaväkinen päiväkäyttö

Päivällä mediankäyttö sijoittui paikan osalta pääosin kotiin ja työpaikalle. Kotona mediankäyttöä hallitsi paperilehden lukeminen tai selailu. Työpaikalla pääosassa oli internetin käyttäminen, joka hajaantui surffailuun, päivittämiseen, hyötykäyttöön, ajankuluun ja tiedonhakuun. Paperilehden ja

internetin käytössä kahtiajako paikan suhteen ei kuitenkaan ollut täysin ehdoton. Päivällä kotonakin käytettiin internetiä, mutta käytön painotus oli lähinnä uutisten tai muiden asioiden (Facebook, sähköposti) päivittämisessä.

Ihmiset käyttivät mediaa päivällä enemmän työpaikan arjessa kuin kotona. Työpaikalla internetin monipuolisen käytön lisäksi he lukivat paperilehteä ajankuluna ja selailuna. Kotona mediaa käyttivät luonnollisesti ne, jotka eivät olleet päivällä töissä. Tämä näkyi paperilehden lukemisessa siten, että lehtiin pystyi päivälläkin keskittymään samalla tavalla kuin aamulla lehtensä keskittyneesti lukeneet tekivät. Kotona olevat ihmiset myös selailivat päivisin paperilehtiä. Rinnakkaista tai lomittaista mediankäyttöä oli päivällä aamupäivän tavoin vähän, eikä ole perusteltua puhua erityisistä rutiineista. Päivällä hajanaisia mediankäytön paikkoja olivat auto, mökki, julkinen tila ja vierailupaikka.

5.1.4 Iltapäivän tasainen mediankäyttö

Iltapäivällä mediaa käytettiin muihin ajanjaksoihin verrattuna tasaisesti. Eniten aikaa kului internetin parissa ja paperilehden äärellä oleilemiseen. Internetissä uutisia tai muita asioita päivitettiin ja sivuilla surffattiin suurimmaksi osaksi työpaikalla. Kotona internetin käytön painopiste oli hyötykäytössä ja rutiininomaisessa käytössä.

Kodin sisällä paperilehden rooli jäi jo iltapäivällä television katselun varjoon. Televisiota katseltiin ennen kaikkea ajankuluksi, mutta televisio oli usein auki kotona silloinkin, kun ihmiset tekivät arkisia kotiaskareitaan. Radiota kuunneltiin iltapäivisin lähes yksinomaan autossa. Vain muutamat henkilöt laittoivat päiväkirjamerkintöjensä mukaan radion päälle taustääneksi myös kotona automatkan jälkeen.

5.1.5 Television ilta

Television rooli illan mediankäytön rutiinina osoittautui ylivoimaiseksi ja sen katselun kuten muunkin mediankäytön pääpaikkana oli koti. Vain muutama kertoi käyttävänsä mediaa illalla myös töissä, mökillä tai jossakin muussa määrittelemättömässä paikassa. Television iltakatselu mainittiin päiväkirjoissa 124 kertaa, kun taas internetin parissa oleskeltiin selvästi vähemmän. Sekä paperilehden että radion rooli osana iltaelämää oli televisioon verrattuna erittäin vähäinen.

Television katselu oli illalla vahvasti keskittynyttä, ja yhtä vahvasti katselu oli luonteeltaan ajankulua. Television keskittynyt katselu ajankuluksi hahmottuu selvästi rutiininomaiseksi toiminnaksi, eikä rinnalla juuri esiintynyt muita mediankäytön muotoja paria poikkeusta lukuun ottamatta. Silloin, kun katselu oli toissijainen mediankäytön muoto, televisiota katseltiin satunnaisesti, selailemalla tai se oli auki taustalla. Ensisijaisesti käytetty media oli tällöin internet, josta haettiin uutis- tai muita päivityksiä.

Keskittynyt television katselu oli siis ajankulua. Hajanaiset television katselua koskevat päiväkirjamerkinnot olivat selailua ja rutiinikatselua. Katselipa eräs henkilö televisiota myös hyödyn vuoksi. Radion vähäinen rooli illalla painottui keskittyneeseen kuunteluun, tosin sama käyttäjä selaili illan aikana myös nettiä tai paperilehteä. Radio kuului myös kodin illassa taustalla.

5.1.6 Vähäisen mediankäytön yö

Päiväkirjamerkintöjen perusteella yö ei ole tavanomaista mediankäytön aikaa. Vuorokaudenajoista yölle kertyi vain yhdeksän mediankäytön mainintaa. Yöllä mediankäyttö painottui internetin hyötykäyttöön ja television keskittyneeseen katseluun. Netistä päivitettiin myös uutisia, ja eräs nainen luki yöllä keskittyneesti paperilehteä.

5.2 *Arkisen mediankäytön merkitykset*

Tässäpä tämä. Viime viikolla peruin HS-tilauksen ja nyt vaimollani ja minulla on jo Hesaria ikävä.

Mies, 57 v.

Työelämässä mukana oleva mies kertoo mediankäytön päiväkirjassaan, että hänen sanomalehden lukemisensa ja televisiouutisten seuraamisensa ympärille rakentuneet arkiset rutiininsa kokivat kolauksen, kun hän perui Helsingin Sanomien tilauksen. Mies kertoo lyhyessä päiväkirjassaan kirjaavansa ylös nimenomaan mediarutiininsa, joten hänen päivittäistä lehtiannosta kaipaileva kommenttinsa osoittaa, että arkinen ja rutiininomainen jokapäiväinen elämä sisältää mediankäytön hetkiä ja tilanteita, joissa ja joista syntyy ihmisille erityisiä merkityksiä. Nämä erityiset merkitykset eivät välttämättä ole havaittavissa ihmisille itselleen ennen kuin jokin tekijä hävittääkin merkityksen mahdollistavan median (vrt. Berelson 1949).

Vakiintuneen mediankäytön merkitys arjessa voi olla ohut ja se saattaa ilmetä eri tavoin. Esimerkiksi työssäkäyvän nuoren miehen jokaiseen iltaan kuului television katselu, vaikka hän selvästi antaa ymmärtää, että television katselu ei ole hänen ainoa harrastuksensa:

Töiden ja asioiden hoitamisen jälkeen katsoin pikaisesti sähköpostini ja facebookin ja aloin katsella televisiota kera oluen. Kaiken kaikkiaan totesin, että olen tyytyväinen nykyiseen television katselumäärään joka kielii siitä, että on paljon muutakin tekemistä.

PS. Big Brother on surkea, mutta koukuttava sarja. Onneksi en alkanut seuraamaan sitä tarkemmin. Tirkistelufetistisille. Soo soo.

Mies, 22 v.

Sitaattia tarkastellen miehelle television katselun selvä merkitys on vapaa-ajan rentoutuminen. Silti television katselulla on miehelle tietty merkitys arjen hallitsemisessa, kuten myös sähköpostilla ja Facebookilla, joita tarkempien päiväkirjamerkintöjen valossa tarkasteltaessa käy ilmi, että mediaa käyttämällä hän pysyy selvillä siitä, mitä hänen elämänpiirissään tapahtuu. Toisaalta hän itse korostaa mediankäyttönsä *merkityksettömyyttä* ja kokee moraalisia paineita siitä, että hän on perillä myös sellaisista asioista, joita ei ole välttämätöntä tietääkään (*Big Brother*).

Mediankäytöllä on myös ääneen lausuttuja merkityksiä ihmisten arjessa, kuten työssäkäyvän, perheellisen naisen päiväkirjamerkinnöistä käy ilmi. Nainen toteaa, ettei hänellä ole televisiossa mitään muita tiettyjä katseltavia ohjelmia kuin YLE 1:n ohjelma *Puoli Seitsemän*. Näin hän tulee epäsuorasti kertoneeksi, että kyseinen ohjelma on *rutiini*, kun taas makuuhuoneessa iltaisin tapahtuva television katselu on toimintona pikemminkin *rituaali*, jonka merkityksenä on siirtää hänet jokapäiväisen elämän arjesta niin sanotusti unimaailmaan. Toisin kuin ainoana television katselun rutiininaan pitämänsä *Puoli Seitsemän*-ohjelman sisällöstä, rituaalinsa yhteydessä nainen ei välitä television tarjoamasta sisällöstä:

Katson aina telkkaria, kun menen sänkyyn illalla, meillä on televisio makuuhuoneessa ja katson hetken telkkaria ennen kuin nukahdan. En edes tiedä, enkä välitä mitä ohjelmia. Amerikkalaista hömpää, jossa on tekstitys, jotta voin laittaa äänen pois.

Nainen, 36 v.

Yhdelle kirjoittajalle Kodin Kuvalehden lukemisesta taas on syntynyt merkittävä nukkumaan menemisen rituaali, jossa kietoutuvat yhteen lukemistapahtuman toisteisuus ja sisältöjen koettu tärkeys, vaikka tämä kirjoittaja ei vaikutakaan ajattelevan lehdestä sillä tavalla, vaan hän korostaa itse juuri Kodin Kuvalehden sisällön olevan hänelle merkityksellinen syy lukea lehteä iltaisin:

Pidän lehdestä, siinä ei ole juoruja, vaan mielenkiintoisia juttuja, tosin osa on sellaista, joka ei kiinnosta. Joka ilta nukkumaan mennessä luen sängyssä pari juttua.

Nainen, 47 v.

Nukkumaanmenon ja hereillä olemisen väliseen siirtymään liittyy myös toisen perheellisen työssäkäyvän naisen kuvailema merkitys radion käyttämiselle:

Radio Rock herätti kello 7 kelloradiossa. Sen musa kuulostaa kamalalta heti herätessä, mutta se kuuluu tehokkaasti korvatulppienkin läpi ja on kuitenkin ehkä kivempi kuin armoton piip piip. Ja tuleepa käännettyä sammuttamaan sitä, kun sen tahtiin ei voi enää nukahtaakaan (näin kävi toisinaan muiden, mukavampien radioasemien kohdalla).

Nainen, 38 v.

Muutama muukin aamuradion kuuntelija kertoo radion herättävän heidät uuteen aamuun. Radion merkitys aamumedianana onkin sanomalehden ohella vahva, mutta se liittyy läheisesti myös toisenlaiseen siirtymään – kodin piiristä töihin työtehtävien pariin astumiseen. Radiota kuunnellaan autossa vapaaehtoisesti, ja sen sisällöllä ei vaikuta olevan autossa niin suurta merkitystä kuuntelijalleen:

Radion kuuntelu autossa, toistuva rutiini, aika tietysti vaihtelee ajettavan matkan mukaan, surffaan kanavien välillä sen mukaan, mistä musiikista tai puheesta pidän.

Nainen, 36 v.

Mediankäytön merkitys *siirtymänä* liittyy myös television katseluun, joka monilla erottaa työarjen ja kotiarjen toisistaan. Kotiarki saatetaan aloittaa katsomalla jokin tuttu arkipäivän ohjelma, jota lähetetään päivittäin samaan aikaan ja jonka sisällöt eivät aiheuta yllätyksiä:

Aina kun on mahdollista, katson TV1:n klo 18 uutiset, huokaisen syvään, oikaisen koivet selkänöjälle ja lepuutan selkääni hetken heti kotiin päästyäni.

Nainen, 61 v.

Kotona tiettyjen televisio-ohjelmien rutiininomaisella katsomisella ja perheen television katselun jäsentymisellä sen ympärille on merkitystä myös *oman ajan ja tilan ottamisessa*. Televisiota on aiemmissa tutkimuksissa (ks. Morley 1986) ylipäättään pidetty kodin kontekstissa perinteisesti miesten hallitsemana medianana, mutta tässä tutkimuksessa esimerkiksi perheellinen ja edelleen työssäkäyvä 68-vuotias nainen katseli arki-iltaisain paitsi *Kauniit ja Rohkeat* ja *Salatut Elämät* myös

uutiset pitäen tätä televisiokimaraa omana aikanaan työpäivänsä jälkeen. Jos hänellä oli television katselun aikana seuraa muista perheenjäsenistä, hän ei ainakaan korostanut seuran merkitystä. Samalla tavalla eräs perheellinen mies viettää kotona ollessaan iltansa television äärellä uutisia, dokumentteja ja urheilua seuraten. Hän vaikuttaa kokevan oman tilan ja television käytön hallinnan erityisenä kommentoidessaan sitä:

Illalla katsoin YLE1:n uutiset klo 20.30-21. Siellä jatkui budjetin ruodinta. Tämän jälkeen tuli Teemalta brittidokumentti 1. maailmansodasta ja loppuilta kului Mestareiden liigan jalkapalloa seuraten. Klo 21-23 olin pääsääntöisesti yksin TV:n äärellä.

Mies, 40 v.

Mies näyttää kokevan muukin mediankäytön merkitsevän omaa aikaa, sillä päiväkirjassaan hän esimerkiksi kertoo sunnuntaiamuna lukeneensa kahden tunnin ajan sanomalehteä, tarjoillen välillä lapsille aamiaista, ”joten lukeminen keskeytyi aika ajoin”.

Edellisestä esimerkistä poiketen ihmisten arjesta voi panna merkille myös niitä hetkiä ja tilanteita, jolloin juuri yhdessäolo perheenjäsenen tai läheisen kanssa tai ylipäätään fyysinen läsnäolo tekee mediankäytön hetkestä ja välineen sisällöstä merkittävän:

Venäläinen sotaelokuva Aleksandra. Mies toivoi, että katsoisin sen hänen kanssaan. Miehen mielestä ei lainkaan uskottava sotaelokuva. Totean sen olevan ehkä paremmin suunnattu venäläisille katsojille. Aika harvoin katson kello 22 jälkeen esitettäviä ohjelmia.

Nainen, 55 v.

Naisen mediankäytössä *tiedostettu ja merkityksellinen* asia on päiväkirjamerkinnän pohjalta median *sisältöjen jakaminen*. Nainen kuvailee edellä olevan elokuvakokemuksen lisäksi, kuinka hän katsoo Kotikatua ja uutiset yhdessä miehensä kanssa. Myös radion kuuntelu sujuu yksissä tuumin, ja sanomalehti jaetaan kahtia, ”jotta mies pääsee omiin hommiinsa nopeammin”.

Päiväkirjamerkintöjen pohjalta esimerkiksi televisio-ohjelmien valitsijaa on vaikeaa saada selville silloin, kun kyseessä on perheenjäsenen kanssa jaettava television katseluhetki. Perinteisesti uutiset ja dokumentit ovat kuuluneet miesten suosimiin televisio-ohjelmiin, kun taas sarjoja ja elokuvia on tavattu pitää naisten valitsemina televisio-ohjelmina. Television jaetussa katselussa saatetaan päätyä myös yhteiseen kompromissiin:

Katsoimme Nelosen elokuvan Erin Bronckovich. Se oli molemmista sopivan kevyt lauantaileffa, jonkin verran oikeaa asiaa, huumoria ja silmänruokaa.

Nainen, 59 v.

Mediankäytön tällaiseen sosiaaliseen ulottuvuuteen sisältyy myös ystävä- ja tuttavaporukoissa tapahtuva keskustelu päivänpolttavista aiheista. Päiväkirjojen kirjoittajat ottivat merkinnöissään tiukasti kantaa tutkimusviikolla olleisiin tapahtumiin ja ilmiöihin, joihin kuuluivat esimerkiksi sanomalehdissä puitu entisen pääministerin Matti Vanhasen jääviysepäily vaalirahajupakassa ja YLE TV1:n esittämä *MOT: Rasvainen kupla* -ohjelma, joka sai ihmiset keskustelemaan:

Tämä ravitsemuskeskustelu on kyllä mielenkiintoinen juttu. Keskustelu tiedotusvälineissä varmasti tulee jatkumaan. Seuraan sitä varmasti. Ohjelman esittämisen jälkeen, asiasta on keskusteltu paljon eri porukoissa.

Mies, 47 v.

Päiväkirjoista paistoi läpi kirjoittajien halu osoittaa, että he seuraavat median kautta maailmaa. Monet kirjoittajat esimerkiksi kertoivat yksityiskohtaisesti lukemiensa sanomalehtiartikkeleiden sisällöt.

6 Päätelmät ja pohdinta

Lähdin tekemään tätä tutkimusta keveällä repulla, mutta taipaleen jälkeen reppu on täynnä ja askel on lyhyt. Kuten johdannossa valotin pro graduni tavoitetta, tutkimuksen tarkoituksena on ollut löytää vastauksia etnografisesta näkökulmasta tarkastellen siihen, miten mediankäyttö näyttäytyy nykypäivän ihmisten arkisessa, rutiinien kyllästävässä elämässä. Kaiken kaikkiaan halusin myös saada selville, millaisia merkityksiä 2010-luvun suomalaisten mediankäyttöön liittyy. Jälkikäteen ajatellen työni pääasiaksi nousi valmiina saadun aineiston vuoksi metodin pohdiskelu ja aineiston analyysimenetelmän muokkaaminen.

Tutkimustyötäni taustoittanut kulttuurisen yleisötutkimuksen teoria osoittaa tutkijoiden ympäri maailman haltioituneen jo vuosikymmenten ajan ihmisten mediankäytön erilaisista ulottuvuuksista. Kun käyttötarkoitustutkimuksella haluttiin selvittää, mitä tarpeita ihmiset joukkotiedotusvälineillä täyttävät, mediaetnografit ovat pohtineet ja selvittäneet käytön arkeen kutoutuneita syitä. Oma kantani on, että ulkoa- ja ylhäältäpäin ihmisten mediankäyttöä tarkasteleva yleisötutkimus ei pysty käsittelemään niitä mikroskooppisen pieniä hetkiä ja tilanteita, joita ihmiset eivät välttämättä itse edes havaitse arkisessa elämässään mutta joissa mediankäyttöön – sen tapoihin ja seurattuihin sisältöihin – liittyvät merkitykset piileskelevät.

Tutkimuksessani havaitsin ihmisten arkisen elämänrytmin vaikuttavan siihen, millä tavalla he ylimalkaan käyttävät mediaa ja millaisia rutiineja mediankäytön ympärille rakentuu – ja mitä rutiineja mediankäyttö myös itse synnyttää. Voidaan erottaa ainakin päivärytmin, välineuskollisuuden sekä tiettyyn aikaan ja paikkaan liittyvät mediankäytön rutiinit. Tässä mielessä tutkimukseni ei tuo mitään uutta. Vastaavia tuloksia ovat saaneet jo vuosikymmeniä aiemmin monet akateemiset tutkijat television katselusta (ks. esim. Morley 1986), radion kuuntelusta (ks. Herzog 1995 [1944]; Alasuutari 1993), sanomalehden lukemisesta (ks. esim. Berelson 1949), mutta eri menetelmillä kuin tässä pro gradussa. Mediateknologian kehityksestä ja uusista välineistä huolimatta vaikuttaa siltä, että tavat joilla mediankäyttö vakiintuu ja mukautetaan vastavuoroisesti osaksi arkea, ovat pysyneet samanlaisina.

Päivärytmin osalta tutkimukseni osoittaa, että media sulautuu arjen rutiineihin, mutta toisaalta ihmiset luovat median ympärille itselleen merkityksellisiä rutiineja, jotka rytmittävät heidän päivänsä. Median merkitys sosiaalisten yhteyksien ja tilanteiden luojana on ilmeinen, vaikka

tämän tutkimuksen pohjalta mediankäytön merkitys ihmisiä yhteen kokoavana voimana 2010-luvun suomalaisten arkielämässä ei ole enää kovin voimakas.

Kohti kiinnostavaa journalismia -tutkimushankkeen mediankäytön päiväkirjojen parissa tekemäni tutkimustyö osoitti itselleni, että päiväkirjojen hyödyntäminen on käyttökelpoinen menetelmä, jos halutaan saada ote ihmisten mediankäytön merkityksistä jokapäiväisessä elämässä. Törmäsin kuitenkin työn alkuvaiheessa ylitsepääsemättömältä tuntuneeseen ongelmaan: en löytänyt aiemmista angloamerikkalaisesta tutkimuksista tietoa vastaavanlaisesta mediapäiväkirjojen analysointimenetelmästä. Teoriaa kahlatessani kävi ilmi, että kotimaisen joukkoviestintätutkimuksen etnografisesti suuntautuneella kentälläkään ei ollut paneuduttu mediankäytön merkitysten tutkimiseen sen mittavammin päiväkirjamenetelmää hyväksi käyttäen – ja ainakin metodin soveltamisen kuvaukset loistivat poissaolollaan.

Aineistoni analysointia varten minun olikin turvauduttava hivenen *Grounded Theoryn* kaltaiseen ratkaisuun eli luotava etnografisesti virittynyttä tarkasteluani varten aineistolähtöisesti kaksivaiheinen koodausmalli. Malli osoittautui toimivaksi ja ensimmäisen kartoittavan koodauksen jälkeen toisessa koodausvaiheessa hahmottuneet koodiryhmät paitsi havainnollistivat mediankäytössä muodostuvia rutiineja, myös nostivat esiin mediankäytön tapoihin ja sisältöihin liittyviä merkityksiä ihmisten arkisessa elämässä. Toisin sanoen, nähdäkseni kaksivaiheinen koodausprosessi oli tämän tutkimuksen jopa tärkeimpiä saavutuksia.

Päiväkirjamenetelmän heikkous tässä tutkimuksessa oli mielestäni päiväkirjan kirjoittajille tehtävänannossa pyydetty kolme mediankäytön päivää. Kolme päivää ja vieläpä vapaasti valittuna ei muodosta kovin kattavaa kuvaa mediankäytön rutiineista eikä anna kovin suuria mahdollisuuksia vertailla mediankäytön rutiinien ja merkitysten eroja. Tutkimuksessa ei myöskään ollut järkevää tehdä päiväkohtaista mediankäytön vertailua esimerkiksi arkipäivien ja viikonlopun mediankäytön välillä. Toisaalta päiväkohtainen tarkastelu antoi hyvinkin yksityiskohtaista tietoa ihmisten arkisista ajankäytön rutiineista, joihin mediankäyttö kietoutuu.

Mediateknologian jatkuva kehittyminen luo paineita ihmisten mediankäytön arjen, rutiinien ja merkitysten tutkimukselle. Television perhettä yhteen kokoava vaikutus on murentunut siitä lähtien, kun ihmisillä on ollut varaa hankkia vaikka jokaiselle perheenjäsenelle oma televisio. Sanomalehdet ovat murroksessa ja tavoittelevat uusia lukijoita muun muassa tabloidiin siirtymisen kautta. Digitaalinen televisio ja lukemattomat, ohjelmia tallentavat laitteet, kannettavat mobiilisovellukset

ja internet niin ikään muuttavat ihmisten mediankäytön rutiineja nopeammin kuin niitä ehditään tutkia. Tämänkin pro gradun synnytyksen aikana älypuhelimet ja taulutietokoneet ovat kehittyneet niin, että ne eivät ole enää samoja laiteita kuin vuosi sitten. Helsingin Sanomat aikoo siirtyä tabloid-kokoon. Aku Ankka ja monet muut arkielämän tärkeät lehdet löytyvät jo mobiilisovelluksina.

Tulevaisuudessa mediankäytön tutkimuksessa itsetäytettävän päiväkirjan käyttäminen tutkimusmenetelmänä on varteenotettava vaihtoehto, kun halutaan päästä selville ihmisten muuttuvista mediarutiineista heidän arkisessa, rutiinien kyllästyvässä elämässään. Niin, että katsovatko he jatkossakin suosikkisarjansa uusintana televisiosta, vai siirtyvätkö he katselemaan esimerkiksi *Frendinsä* dvd:ltä, kuten itse jo teen.

Lähteet

Alasuutari, Pertti (2006) Median arkikäyttö ja julkinen ohjelmatoiminta. *Yhteiskuntapolitiikka* 71(4): 361–372.

Alasuutari, Pertti (1999a) Introduction: Three Phases of Reception Studies. Teoksessa Alasuutari, Pertti (ed.) *Rethinking the Media Audience*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications, 1–21.

Alasuutari, Pertti (1999b) Cultural Images of the Media. Teoksessa Alasuutari, Pertti (ed.) *Rethinking the Media Audience*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications, 86–104.

Alasuutari, Pertti (1999c) *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

Alasuutari, Pertti (1993) *Radio suomalaisten arkielämässä*. Helsinki: Yleisradio. Tutkimus- ja kehitysosasto, Tutkimusraportti 3.

Bausinger, Hermann (1984) Media, technology and daily life. *Media, Culture & Society* 6: 343–351. <<http://mcs.sagepub.com/content/6/4/343.full.pdf+html>>

Berelson, Bernard (1949) ‘What “Missing the Newspaper“ Means?’. Teoksessa Lazarsfeld, Paul F. & Stanton, Frank N. (eds.), *Communications Research 1948-49*. New York: Harper & Brothers, 111-129.

Bird, S. Elizabeth (2003) *The Audience in Everyday Life. Living in a Media World*. New York: Routledge.

Couldry, Nick, Livingstone, Sonia & Markham, Tim (2007) *Media Consumption and Public Engagement. Beyond the Presumption of Attention*. New York: Palgrave.

Drotner, Kirsten (2000) Less is More: Media Ethnography and Its Limits. Teoksessa Hagen, Ingunn & Wasko, Janet. *Consuming Audiences? Production and Reception in Media Research*. New Jersey: Hampton Press, 165–188.

Drotner, Kirsten (1994) Ethnographic Enigmas: ‘The Everyday’ in Recent Media Studies. *Cultural Studies* 8(2): 341–357.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Hall, Stuart (1986) Introduction. Teoksessa Morley, David (1986) *Family Television. Cultural Power and Domestic Leisure*. London: Comedia, 7–10.

Heikkilä, Heikki, Ahva, Laura, Siljamäki, Jaana & Valtonen, Sanna (2011) Syytä huoleen. Sosiaaliset verkostot median ja maailman tulkitsijoina. Teoksessa Kangaspunta, Seppo (toim.) *Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen*. Tampere: Tampere University Press, 167–196.

Hermes, Joke (1993) Media, meaning and everyday life. *Cultural Studies* 7(3): 493–506.

- Hermes, Joke (1995) *Reading women's magazines: an analysis of everyday media use*. Cambridge: Polity Press.
- Herzog, Herta (1995 [1944]) Päiväunia, lohtua ja neuvoja. Miksi päivittäissarjoja kuunnellaan ja mitä niistä saadaan? *Tiedotustutkimus* 18(3): 9–14.
- Hobson, Dorothy (1982) *Crossroads. The drama of soap opera*. London: Methuen.
- Hobson, Dorothy (1980) Housewives and the mass media. Teoksessa Hall, Stuart, Hobson, Dorothy, Lowe, Andrew & Willis, Paul (eds.) *Culture, Media, Language. Working Papers in Cultural Studies, 1972–79*. London: Hutchinson, 105–114.
- Hujanen, Erkki (2007) *Lukijakunnan rajamailla. Sanomalehden muuttuvat merkitykset arjessa*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Kuutti, Heikki & Puro, Jukka-Pekka (1998) *Mediasanasto*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Kytömäki, Juha, Nirkko, Juha & Suoninen, Annikka (2003) *Yksi päivä mediaa*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Larsen, Bent Steeg (2000) Radio As Ritual. An Approach to Everyday Use of Radio. *Nordicom Review* 21(2): 259–274. <http://www.nordicom.gu.se/common/publ_pdf/45_Steeg%20Larsen.pdf>
- Lull, James (1990) *Inside family viewing: ethnographic research on television's audiences*. London: Routledge.
- Luomanen, Jari (2010) *Living with the Media. Analysing Talk About Information and Communication Technology*. Tampere: Tampere University Press.
- Moores, Shaun (2005) *Media / Theory. Thinking about Media and Communications*. New York: Routledge.
- Moores, Shaun (2000) *Media and Everyday Life in Modern Society*. Cambridge: University Press.
- Moores, Shaun (1993) *Interpreting Audiences: The Ethnography of Media Consumption*. London: Sage.
- Moores, Shaun (1988) 'The box on the dresser': memories of early radio and everyday life. *Media, Culture & Society* 10(1): 23–40. <<http://mcs.sagepub.com/content/10/1/23.full.pdf>>
- Morley, David (1986) *Family Television: Cultural Power and Domestic Leisure*. London: Comedia.
- Nieminen, Hannu & Pantti, Mervi (2004) *Media markkinoilla. Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Helsinki: Loki-Kirjat.
- Nurminen, Anna-Marja (1969) Radio- ja televisio-ohjelmien valinta. Teoksessa Nordenstreng, Kaarle (toim.) *Joukkotiedotus ja yleisö*. Helsinki: Weilin+Göös, 120–137.

- Peteri, Virve (2006) *Mediaksi kotiin. Tutkimus teknologioiden kotouttamisesta*. Tampere: Tampere University Press.
- Pietilä, Veikko (1997) *Joukkoviestintätutkimuksen valtateillä. Tutkimusalan kehitystä jäljittämässä*. Tampere: Vastapaino.
- Pietilä, Veikko (1992) Hävinneitten (langanpäitten) historiaa. *Tiedotustutkimus* 15(1): 46–52.
- Pietilä, Veikko (1969) Vieraantuneisuus ja tiedotusvälineiden käyttö. Teoksessa Nordenstreng, Kaarle (toim.) *Joukkotiedotus ja yleisö*. Helsinki: Weilin+Göös, 199–223.
- Pietilä, Veikko (1967) Iltatuulen viesti. Teoksessa Hämäläinen, Timo (toim.) *Sivuääniä. Viestinnästä ja sen välineistä*. Helsinki: Otava, 23–35.
- Pöntinen, Päivi (1995) Metodisella matkalla. Faircloughin kriittinen diskurssianalyysi ja mediaetnografian ongelmat. *Tiedotustutkimus* 18(3): 49–63.
- Ridell, Seija (2011) Audience Research in Finland. Teoksessa Bilandzic, Helena, Carpentier, Nico, Patriarche, Geoffroy, Ponte, Cristina, Schröder, Kim, Vossen, Emilie & Zeller, Frauke (eds.) *Overview of European Audience Research. Research report from the COST Action IS0906 Transforming Audiences, Transforming Societies*, 58–65. <<http://www.cost-transforming-audiences.eu/publications>>
- Ridell, Seija & Väliaho, Pasi (2006) Mediatutkimus käsitteiden kudelmana. Teoksessa Ridell, Seija, Väliaho Pasi & Sihvonen, Tanja (toim.) *Mediaa käsittämässä*. Tampere: Vastapaino, 7–26.
- Ridell, Seija (2000) Kuuliainen kuluttaja vai kiihkeä kansalainen? Teoksessa Kunelius, Risto & Ridell, Seija (toim.) *Kaksi katsetta journalismiin*, 82–180.
- Ridell, Seija (1998a) *Tolkullistamisen politiikkaa. Televisiouutisten vastaanotto kriittisestä genrenäkökulmasta*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Ridell, Seija (1998b) Suuri yleisömettästyys. Joukkoviestinnän vastaanoton käsitteellistämisestä ja tutkimisesta 1930-luvulta nykypäiviin. Teoksessa Kivikuru, Ullamaija & Kunelius, Risto (toim.) *Viestinnän jäljillä*. Helsinki: WSOY, 431–453.
- Ridell, Seija (1995a) Virta katsojaa vie. Eli hukuttaako arki merkityksen? *Tiedotustutkimus* 18(3): 15–31.
- Ridell, Seija (1995b) Joukkoviestinnän merkityksettömyys elämänmenossa. Joke Hermesin haastattelu. *Tiedotustutkimus* 18(3): 75–85.
- Robinson, John P. (1977) *How Americans Use Time. A Social-Psychological Analysis of Everyday Behavior*. New York: Praeger Publishers.
- Rothenbuhler, Eric W. (1998) *Ritual Communication. From Everyday Conversation to Mediated Ceremony*. California: Sage Publications.
- Ruohomaa, Erja (2011) Yleisradion yleisötutkimuksen vaiheet, sen kontekstit ja käännekohtat. *Media & Viestintä* 34(4): 66–83.

Ruohomaa, Erja (2008) Yleisötutkimus käännekohdassa. Miten tutkia yhä nopeampiliikkeisiä yleisöjä? Teoksessa Keinonen, Heidi, Ala-Fossi, Marko & Herkman, Juha (toim.) *Radio- ja televisiotutkimuksen metodologiaa. Näkökulmia sähköisen viestinnän tutkimiseen*. Tampere: Tampere University Press, 207–221.

Schröder, Kim-Christian, Drotner, Kirsten, Kline, Stephen & Murray Catherine (2003) *Researching audiences: a practical guide to methods in media audience analysis*. London: Arnold.

Scott, Susie (2009) *Making Sense of Everyday Life*. Cambridge: Polity.

Silverstone, Roger (1994) *Television and Everyday Life*. London: Routledge.

Silverstone, Roger, Hirsch, Eric & Morley, David (1991) Listening to a long conversation. An ethnographic approach to the study of information and communication technologies in the home. *Cultural Studies* 5(2): 204–227.

Sumiala, Johanna (2010) *Median rituaalit. Johdatus media-antropologiaan*. Tampere: Vastapaino.

Elektroniset lähteet

Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus (COMET).

<<http://www.uta.fi/laitokset/tiedotus/jourttutkimus>> [viitattu 16.11.2011]

Kohti kiinnostavaa journalismia -tutkimushankkeen internetsivut

<<http://www.uta.fi/cmt/tutkimus/comet/tutkimus/kiinjour>> [viitattu 16.11.2011]

Teaching Media Text with the Key Concepts

<<http://www.medienabc.org/page5/page40/page40.html>> [viitattu 25.10.2011]

Kohti kiinnostavaa journalismia -tutkimushankkeen internetsivut

<<http://www.uta.fi/cmt/tutkimus/comet/tutkimus/kiinjour/aikataulu.html>> [viitattu 18.11.2011]

Koskennurmi-Sivonen, Ritva (2007 / 2004) Grounded Theory.

<<http://www.helsinki.fi/~rkosken/gt>> [viitattu 16.2.2011]

Jouni Talonen / Finnpanel Top-listat viikolta 37/2010

Liitteet

Liite 1

Päiväkirjojen kirjoittajat

R1N30TÖ	Nainen, 30 vuotta, erityislastentarhaopettaja
R1M31TÖ	Mies, 31 vuotta, opiskelija ja osa-aikatyöläinen
R1M22TÖ	Mies, 22 vuotta, pätkätyöntekijä
R1N24TÖ	Nainen, 24 vuotta, opiskelija
R2N43TÖ	Nainen, 43 vuotta, englanninopettaja
R2N42TÖ	Nainen, 42 vuotta, äidinkielen ja kirjallisuuden lehtori
R2N53TÖ	Nainen, 53 vuotta, kuvataideopettaja
R2N39TÖ	Nainen, 39 vuotta, opo ja äidinkielen ja kirjallisuuden opettaja
R2N48TÖ	Nainen, 48 vuotta, oppilaanohjaaja
R2M40TÖ	Mies, 40 vuotta, opettaja ja apulaisrehtori
R2N47TÖ	Nainen, 47 vuotta, äidinkielen ja kirjallisuuden lehtori
R3N37TÖ	Nainen, 37 vuotta, pätkätyöläinen
R3M48ETÖ	Mies, 48 vuotta, työtön
R3N53TÖ	Nainen, 53 vuotta, toimistos sihteeri
R3N55ETÖ	Nainen, 55 vuotta, työtön
R3N41ETÖ	Nainen, 41 vuotta, työtön
R3M47TÖ	Mies, 47 vuotta, datanomi
R3N55ETÖ	Nainen, 55 vuotta, työtön
R4N61ETÖ	Nainen, 61 vuotta, eläkkeellä
R4M48TÖ	Mies, 48 vuotta, avainasiakaspäällikkö
R4N44TÖ	Nainen, 44 vuotta, myyntipäällikkö
R4M44TÖ	Mies, 44 vuotta, toimitusjohtaja
R5M63ETÖ	Mies, 63 vuotta, eläkkeellä
R5M61ETÖ	Mies, 61 vuotta, eläkkeellä
R5M63ETÖ	Mies, 63 vuotta, eläkkeellä
R5M73ETÖ	Mies, 73 vuotta, eläkkeellä
R5N53TÖ	Nainen, 53 vuotta, kätilö
R5M55TÖ	Mies, 55 vuotta, maanmittausinsinööri AMK

R5N65ETÖ	Nainen, 65 vuotta, eläkkeellä
R6M57TÖ	Mies, 57 vuotta, osastonhoitaja
R6N38TÖ	Nainen, 38 vuotta, tekninen kirjoittaja
R6N49TÖ	Nainen, 49 vuotta, luokanopettaja
R6M39TÖ	Mies, 39 vuotta, teknisen kirjoituksen teknologia-asiantuntija
R6N40TÖ	Nainen, 40 vuotta, järjestelmäasiantuntija
R6N59TÖ	Nainen, 59 vuotta, luokanopettaja
R6N47TÖ	Nainen, 47 vuotta, patentti-insinööri
R7NTÖ	Nainen, ikä ei tiedossa, ammatti ei tiedossa
R7N68TÖ	Nainen, 68 vuotta, sihteeri
R7M24TÖ	Mies, 24 vuotta, siviilipalvelusmies
R8N40TÖ	Nainen, 40 vuotta, toimitusjohtaja
R8N36TÖ	Nainen, 36 vuotta, saksan ja ruotsin lehtori
R8N35TÖ	Nainen, 35 vuotta, ruotsinopettaja (AMK)
R8N43TÖ	Nainen, 43 vuotta, sairaanhoitaja/diakoni
R9N37TÖ	Nainen, 37 vuotta, tiedottaja
R9N29ETÖ	Nainen, 29 vuotta, tiedottaja/äitiyslomalla
R9N43TÖ	Nainen, 43 vuotta, verkkotiedottaja
R9N61TÖ	Nainen, 61 vuotta, johdon sihteeri
R9M40TÖ	Mies, 40 vuotta, hankintapäällikkö

Liite 2

Ensimmäisen vaiheen koodausrunko

	Paikka	Käytetty media	Lajityyppi	Käytön kuvaus	Kesto	Kenen kanssa	Mieleen jäänyttä ja käytön kommentit, kuten juttujen aiheet
Aamu 1							
Aamu 2							
Aamu 3							
Aamup. 1							
Aamup. 2							
Aamup. 3							
Päivä 1							
Päivä 2							

Päivä 3							
Iltap. 1							
Iltap. 2							
Iltap. 3							
Ilta 1							
Ilta 2							
Ilta 3							
Yö 1							
Yö 2							
Yö 3							

Liite 3

Näyte toisen vaiheen koodausrungosta kuuden käyttäjän osalta

Päiväkirjan tunniste	Päivät	Aamu: paikka-media-kuvaus	Aamup.: paikka-media-kuvaus	Päivä: paikka-media-kuvaus	Iltap.: paikka-media-kuvaus	Ilta: paikka-media-kuvaus	Yö: paikka-media-kuvaus
R1M31TÖ	ma	a-PL-8	a-l-5	d-PL-8	g-R-7	g-l-6	
	ti	f-PL-4		g-PL-8		g-TV-2	
	ke	g-PL-1	f-l-4		g-PL-1	a-l-6	
R1N24TÖ	ma	a-R-7 a-l-5		a-l-5		a-R-7 a-TV-8	
	ke	b-l-PL-4		b-l-8		a-l-7 a-R-1	
	la	b-l-4		b-PL-3 b-l-1		a-R-7	
R1M22TÖ	ma					a-l-5 a-TV-4	
	ke				a-l-6	a-TV-4	
	to				a-l-6	a-TV-4	
R1N30TÖ	ma	a-PL-1	b-l-5		d-PL-1 a-PL-1	a-PL-1 a-l-5 a-TV-6	
	ti	a-PL-1 d-PL-1		d-PL-5 a-l-8		d-PL-1 a-l-6	
	ke	a-PL-1 d-PL-1		b-l d-PL		a-PL-7 d-R a-PL-7	
R2N43TÖ	pe	a-PL-11 c-R-12		b-PL-4 b-l-5		a-l-5 a-TV-4	
	la	a-PL-11 c-R-12		a-l-5		a-TV-1	
	su	a-PL-11 c-R-12		a-l-5		a-l-5 a-TV-8	
R2N42TÖ	pe	a-PL-3			a-PL-3 a-l-9	a-TV-1	
	la	a-PL-1	c-R-1		a-PL-1 a-TV-7	a-TV-1	
	su	a-PL-1 a-TV-7				a-TV-8	